

M A R I I

SALAMONII PATRI

TIROMANI DE

PRINCIPATV,

LIBRI SE

PTEM.



ROMÆ

In Vico Peregrini.

Cum Privilegio Summi Pontificis
ad Decennium.

M. D. XLIIII.

M A R I I

SALAMONII PATRI

TIROMANI DE

PRINCIPATV.

LIBRI SE.

PTEM.



ROMÆ

In Vico Peregrini.

*Cum Privilegio Summi Pontificis
ad Decennium.*

M. D. XLIIII.

Otu proprio &c. Cum, sicut dilectus filius noster, Michael Tramezinus bibliopola Venetus nobis nuper exponi fecerit, ad communem, omnium iudiciorum utilitatem, sua propria impensa diuersa opera latina, & Italica; ipsa Italica tam ex Latino, & Hispano ac Gallico Idiomate translata, quam Italice fusca, minimèque translata; hactenus non impressa imprimi facere intendat, dubitèque, ne huiusmodi opera postmodum ab alijs sine eius licentia imprimantur, quod in inuicem suum preiudicium tenderet. Nos propterea eius indemnitati consulere volentes; Motu simili & ex certa scientia, eidem Michaeli ne praedicta opera hactenus non impressa, & per ipsum imprimenda, per decem annos post eorundem operum vel cuiuslibet ipsorum impressionem, a quocumque sine ipsius licentia imprimi aut vendi, seu venalia teneri possint, concedimus & indulgemus. Inhibentes omnibus, & singulis Christi fidelibus, tam in Italia, quam extra Italiam existentiibus, praesertim bibliopolis, & librorum impressoribus, sub Excommunicationis latae sententiae in terris vero S. R. E. Mediate vel immediate subiectis, etiam Ducentorum ducatorum auri, Camerae Apostolicae applicandorum, & insuper amissionis librorum, Poena toties ipso facta, & absque alia declaratione incurrenda, quoties contrauentum fuerit; NE INTRA DECENNIVM Ab impres-

sine dictorum operum, vel cuiuslibet ipsorum, respectu copu-
 tãdũ, dicta opera tã Latina, quã Italicahactenus nõ in
 pressa, & p ipsum Michaelẽ imprimẽda sine eiusdẽ Mi-
 chaelis expressa licẽtia disto decẽnio durãte, imprimere,
 vẽdere, seu venalia habere vel proponere audeãt. Mãdã-
 tes vniversis venerabilibus fratribus nostris Archiepisco-
 pis, episcopis, eorumq; vicarijs in Spiritualibus gñalibus,
 & in statu temporali S. R. E. etiam Legatis, & Vicele-
 gatis Sedis Apostolicę, ac ipsius status Gubernatoribus,
 vt quoties pro ipsius Michaelis parte fuerint requisiti,
 vel eorum aliquis fuerit requisitus, eidẽ Michaeli effi-
 cacis defensionis præsidio assilentes, prãmisa ad om-
 nem dicti Michaelis requisitionem, contra inobedientes,
 & rebelles per censuras ecclesiasticas, etiam sæpius ag-
 grauando, & per alia iuris remedia autoritate Aposto-
 lica exequantur: inuocato etiam ad hoc, si opus fuerit, au-
 xilio brachij secularis. Non obstantibus constitutionibus,
 & ordinationibus Apostolicis, ceterisq; contrarijs qui-
 buscunq;. Et insuper, quia difficile admodum esset prę-
 sentem Motum proprium ad quolibet loca deferri: Volu-
 mus, & Apostolica autoritate decernimus, ipsius trans-
 sumptis vel exemplis, etiam in ipsis operibus impressis,
 plenam, & eandem prorsus fidem vbiq;, tam in iudicio
 quã extra haberi, que p̄senti originali haberetur, Et quod
 presentis Motus proprii sola signatura sufficiat, et vbiq;
 fidem faciãt in iudicio, & extra, Regula nostra in con-
 siliarium cõdita non obstante.

PLACET A.

INDEX HVIVS OPERIS.

LIBER PRIMVS.

Proœmium, sine Epistola ad S. LEONEM, X.
Pont. Max.

Vtrum, & quibus legibus solutus sit Princeps.

Tyrannidis est legibus non parere.

De inuocatione diuini numinis quomodo, & a quibus fa-
cienda est.

LIB. II.

Vtrum lege sua Princeps ligetur.

Nunquid in ciuitate maior sic ipso principatu potestas.

Num Princeps alia leges auctoritate constituat, quam
principatus.

Num leges maioris auctoritatis sint ipso Principatu.

Ad legẽ Iuliam de ambitu, & quid inter ambitum sit,
& simoniam,

quomodo sibi ipsi imperare quis dicitur.

quomodo Populus suis ligatur legibus.

Quid est ciuitas.

Quid lex.

quomodo legibus vtitur Princeps, & quomodo pri-
uatus.

quod pluribus, & artioribus legibus ligatur Princeps,
quàm ceteri.

Differentie inter Principem, & Tyrannum, & quot eo
rurudem species.

quas leges condere, quasq; tollere potest Princeps.

Que iuste, quæque iniuste sunt leges.

Propter quid Princeps.

Nunquid Princeps communem suæ anteponat utilitati.

An cum alterius detrimento communis utilitas sit pro
uida.

An ad Principem pertineat curare commoda singu-
lorum.

An Ad Principē de moribus cura pertineat, & per quam
necessaria sit.

quibus artibus Princeps Cives bonos efficiat.

quæ puniendi ratio, & castigandi modus.

De scandalizatione, quædam pulchra.

quibus virtutibus præstare debet Princeps.

Divitiæ quatenus utiles sunt in Civitate.

Quod neq; armis, neq; pecunia res magne conficiuntur.

Divitiarum cultus cur Reip. pernitiosus.

Quid si Princeps virtutis sit expers.

Quod decet Principem vtrum oporteat.

Quomodo differunt licitum, & honestum.

De usu supremæ potestatis.

Vtrum Romanus Princeps vere legibus solutus fuerit.

Historia ab initio constituti Princ. Roma.

De Imperatore Constantino.

Divisio Imperij inter filios Constantini.

Divisio Imperij inter Romanos, & Augustum.

Ad legem primam De Constant. Prin. Interpretatio.

De lege regia.

Verba vltimæ tabulæ legis regie, eiusq; interpretatio.

De Imperio Vespasiani.

ANGELI COLOTII EPI-
SCOPI NVCKERIN. AD MA-
RIVM SALAMONIVM.

ANGELVS Politianus, qui nostra
etate multa præclara ingenij sui moni-
menta reliquit, Mirandulã non Picum,
sed Phœnicem vocare solēbat, quasi auē
vnicam, quæ in Lauri Medicea nidifre-
ret, Ego te, cum lucubrationes, & vigilias tuas, in ista
veneranda canitie specto, non Phœnicem, qui nusquã
est, Sed argenteum Anserem Capitolinum pro re Ro-
custodem vigilantem commedius appello, Nisi si quis
piam te non MARIVM, sed MANLIUM ma-
lit; Vt pote qui stes pro Capitolio, hoc est, pro iurium
Ro. Principis, & Latine linguæ tutela in ista arcę di-
mices, Vale, & me ama.

AD SANCTISS. LEONEM X. PONT.
MAX. MARIVS SALAMONIVS
DE PRINCIPATV.

LIBER PRIMVS.

Ollicitatione B. P. Spondei, hoc libro
de iusto principatu quædam ad te scri-
bere, tamen si stricto iure inuitus exigi nõ
possim. Diuinum tamen, quod in te numẽ
est, efficit, vt ipse reus sim debendi, & tu
credendi. In arca nullum stipatum mihi est talentum mas-
ius, neq; maximũ auri, vel argenti puri, sed vix iter mi-
nor a appensum. Tu, tuo libripende adhibito, librabis; ne
adulterinum fiet. Reliquum est, vt qualecumq; sit: capias,
capias autem: quã maximum habui.
Querere vtrum: legibus solutus Princeps sit, non aliud
est: quã de Principis potestate, a iure querere sacrilegium
vulgo est: de eius potestate, qui quicquid libuerit, licet:
questionẽ facere: & vtiq; retulissẽ pedem: nisi tuq; mã
suetudini dicatum opus castigadum exhiberetur. Qui no-
stri non ex summo iure accipienda: quæ disputationis gra-
tia conferuntur. Absit a simplicitate nostrorum verbo-
rum malignus interpret. Si (vt ceteri) licentiosa vtar di-
spatandi solertia, sine qua veritas iacere solet in tenebris?
Et quia res ardua, subtiliq; disputatione digna est: et a so-
lis Iuriconsultorum traditionibus minime pendens: ve-

rumetiam Theologorum, & Philosophorum sublimitate. Iccirco operę pretium duxi, adhibitis ex quaq; disciplina personis, qui inter se more Socratico disceptarent: & quia historiarum commemoratione oratio fit illustrior, historie studiosum adieci, qui noua, ac vetera acta, vbi historia opus est, recenscat. Hoc enim pacto quid in quaq; re veri fuerit, facilius excutietur iā ipsos audire dignaberis.

PHILOSOPHVS.

Salue, Iuris peritorum maxime, quid istuc tacitus tecū cogitas? videris, nescio quid, tota mente speculari. IURISPERTVS. Recte iudicas philosophantium Antites, nec mirum, si quod in te sepe experiris facile in alio intelligas. PHI. quid igitur? num aliquid inquisitione dignum ē IVR. Dignum, & non dignum. PHI. Enigmata loqueris. IVR. Indignum inq; quoniam tritum apud nos est. Romanum Principem solutum esse legibus, & ita tritum, ꝑ seculum astimare nefas, & sacrilegum est, & idem ex contrario inuestigatione dignū quod non facile animus assentitur. Sic male cum genere humano agi, vt quicquid vni liberit, pro lege, & ratio ne sit. PHI. Principem, vel Tyrannum loqueris? IVRIS. qui principem dicit, Tyrannum omnino excludit. PHI. Dic age, num legibus omnibus solutum dicitis? veluti quę a natura, vel iure gentium sunt. THEOLOGVS. Diuinis etiam. IVR. Vix excipiuntur iste, quas nihilominus moderandi habere ius dicunt. PHI.

Quid audio? IVR. Miraris? PHI. Presus oblitus peo. IVR. quam ob rem? PHI. quoniam tyrannicum sonat vox ista. IVR. quid ais? Tyrannidem ergo fouet ius nostrum? PHILO. Si a, recta proficiscitur, ratione, non fouet, sui a potentioris vi foueat, est necesse, certo certius habere, non teneri legibus. Tyrannidem, nō Principatum esse recte philosophantium ducere scholam. IVR. Mira narras. PHI. Audi ergo Aristotelem. iiii. polythices pro omnibus loquentem; Necesse est, inquit, Tyrannidem esse illam, quę nullis legibus subiacet, & dominatur ad propriam vtilitatem; Cuius sententię rationem in .iii. sic explicat; Ciuitas liberorum est societas, & ideo a dñis gubernari transgressiones sūt; et labes; Et alibi; Regia potestas, inquit, per quam rex omnia ex voluntate sua gubernat videtur nō esse secundam naturam, vt vnus omnium dominus sit ciuium. Cum ex similibus Ciuitas constet. Nam similibus natura idem ius esse, est necessarium, Vides q̄ planum sit. Tyrannidis esse legibus non ligari. IVRIP. Video sane eo modo, quo Aristoteles dicit, nullis legibus futiici, quod plane futeri conuenit, Immanissimi tyranni esse diuina, & humana iura contemnere. PHILOSO. Verba aucupari minime oportet, non hoc solum, Aristoteles sensit, quando dixit, Regia potestas, per quam rex omnia ex voluntate sua gubernat &c. & alio loco. Reges secundum leges, & volentibus. Tyranni contra, & iniuris dominantur de legibus, enim

ciuilibus loquitur. Aristoteles: & non diuinis. TH. Con-
firmo beati Thomae auctoritate prima secunde: ubi tradit
Principē subiecti legibus directiuis: & plenius. Idem Tho-
mas, iiii. commentariorum in politicos sic loquitur. Qpor-
tet in Ciuitate Principe habere regulam, per quam diri-
gitur: in operationibus suis: & dirigat alios: & per quā
iudicat. Hoc autem fit per lege. PHIL. Appositissime
hęc Aquinatis. Tu uero dic quęso: qua ratione legibus
solutum dicit? Nec illo contentus sum: quod sic constituz-
tum legis. Istud quoniam potentioris vis est: non ius. IVR.
Ratio ea in primis proditur: q̄ nemo sibi met: prescribere
legem potest: similiter nec precipere ridiculosa enim
res est: lex: ueluti stipulatio, quando vim necessitatis nō
affert. Nihil tam proprium legis est: q̄ imperare: uetare:
& punire: quę nō nisi in subditos vim habēt. TH. Hinc
apud nos queri solet. Nunquid papa: eadem constitutione
teneatur: qua omnis utriusq; sexus: quotannis peccata cō-
fiteri: & eucharistiam religiose capere: precipitur: & vi-
cit ea sententia: ut non obligetur. IVR. Idem & iuris
canonici professores sentiunt. Histo. Non peccauit ergo
Iulius. ij. qui bello Bononiensi occupatus: cōfessionis obli-
tus fuit. TH. Peccauit. quis p̄na illius Canonis non
ligetur, qui ppe in Pontifice minime boni res exempli fuit,
PH. Aut peccauit: aut non peccauit: si peccauit utiq; non
ob aliud peccauit: nisi q̄ huiusmodi legi non paruit. Non
enim peccasset: nisi talis lex lata fuisset. Cui peccasse non
potuit: nisi illi exitisset obnoxius. TH. Sic argumenta-

tur. Apostolus ad Roma. dicens: Peccatum autem non
imputabatur, cum lex non esset: & rursus: ubi non est lex
nec p̄guaricatio. IVR. Solum lex causam peccato deo-
dit, quod alterius. & haud illepide inuestigationis est,
PHI. Redeamus ergo ad quęstionem nostram. IVR.
Expedi. PHI. Luculenter explicastis rationes, & exē-
pla, quibus, dicitis. Principem solutum esse legibus, uerum
melius multo futurum, si de singulis nominatim dissera-
tur, dum tempus suppetit, quod turpe est, nobis ducere
ociosum. IVR. Utinam, hęc ipsum diu desiderauit, ali-
quando mihi contingeret, cum sapientibus disputare, tes-
nes quę a me dicta sunt: & alioquin breui epiloگو repeta.
PHI. Teneo non opus est repetas, uerum siquid p̄teris
se videbor, non pigeat, recordare. IVR. Obtemperabo.
PHI. Attente uelim audiat omnes, & si quid dicen-
dum succurret, tibi tu diuini dogmatis magister in me-
dium afferre non remoreris; THEOL. Libentissime
morem gerā. Dic age tuo arbitrio. Se dcaue ne inaspica-
to incipias. PHI. Religiose mones, ut Christianum des-
cet, & ipse habeo, quos in hoc imiter. THEO. Quos?
PHI. Pythagoram, & Platonem qui ubiq; nos admo-
nent, nequid aggre diamur sine diuini numinis inuocatio-
ne, ut ne cogitatu quidem exceperint; In omnibus, inquit
Plato, rebus dicendis, & cogitandis principium semper de
Dijs est faciendum; Pithagoras accede ad opus, ait deos
ora, ut conficias. THEOL. Inuocemus igitur. PHI.
Tuum est enim antistes diuinorum. THEO. Cautē dis

Etum. PHILLO. At casta pura, & defecata mente iu-
 bent iidem. THEO. Pie iubent, & cum nostris commu-
 traditionibus. HISTO. Per paucissimi quidem imple-
 re nunc hoc munus ista ratione potuerunt. PHI. In le-
 gitus hoc amplius adicit, ab impuro quia in sensus est deo
 munerata capere, neque Deum solere neque bonum virum dece-
 re. HISTO. Accirco Dion Platonicus grandem pec-
 uniam a Dyoniso Tyranno missam respicisse fertur.
 THEO. Didicit ea Plato in libris Moysi, vt in Leuitico;
 Homo, in quo fuerit macula, & vitium, non accedat do-
 na offerre deo; Idem in exodo. Sacerdotes qui accedunt
 ad Dominum Deum, sanctificentur, ne forte derelinquat eos
 dominus; Et Propheta; o Sacerdotes si non posueritis in
 corde vestro, vt detis honorem nomini meo, dicit dominus,
 mittam in vos maledictionem, & maledicam benedictio-
 nem vestram. Et alibi; Peccatores Deus non audiet; Et in
 parabolis; Victimae impiorum abominabiles Deo sunt.
 HIS. Hem quod male nobiscum agitur, qui pro benedictio-
 ne malorum sacerdotum precibus maledictionem recipi-
 mus, o miseram, & stultam plebeculam, quae dum credit
 istorum supplicationibus Deum propitiari, quotidie emun-
 gatur, & tondetur, vt Deo tadem fiat infensior. THEO.
 Nostra ergo oratio in Deiparam dirigatur, quae peccato-
 ribus etiam aduocationem non denegat. HISTORI.
 factu, & cogitatu religiosissimum. THEO. Et vos pie
 tota mente intendite.

ORATIO.

TEDIua parens supplices exoramus, tuis meritis,
 tuisque precibus impetra, vt diuini spiritus illapsu,
 illustratis animis, veritatem in singulis eruamus.

MARI SALAMONII DE
PRINCIPATV.

LIBER SECVNDVS.

PHILOSOPHVS.
 IVRISPERITVS.
 HISTORICVS.
 THEOLOGVS.

HEOL. Audacter nunc, ac fidenter ad
 opus accedamus; PHILLO. Principē
 dicis sapientissime Eurispe, suis non liga-
 ri legitus. IVR. Prorsus. PHI. Li-
 gatur ne alienis; IVR. Minime. PHI.
 Ergo neque suis, neque ligatur alienis; IVR. vtiq. PHI.
 Si neque suis, neque ligatur alienis, ergo nullis. IVR. Non
 dixi omnino nullis, alioquin tyrannum defenderē. PHI.
 quid iccirco sentis, si dicis, nonnullis, ergo aliquibus. IVR.
 Nō ita nego, teneri, quod nullis omnino nō ligetur, et per hoc, ne-
 que diuinis, neque humanis, sed alienis, id est quae positu civili
 sunt aliene. PHI. Ergo hiis, quae ab vniuerso scriptae sunt
 populo, est solutus. IVR. Nulli dubium. PHI. Et pro-
 pterea lege regia est solutus. IVRIS. Hoc ipsum
 enim lege regia continetur, vt leuitus solutus esset.

PHI. Legisti tu legem regiam? I V R. Non habemus.
 PHI. Diuinator sic mihi videris, non legum peritur.
 I V R. Liqueat inter nos locupletissimo Vlpiani testimonio.
 P. Ro. qui suis legibus solutus erat, lege regia omne
 suum imperium, ac potestatem in principem transfuisse,
 PHI. De hac re paulo post differemus. At nunc ad quæ si
 ta responde. I V R. Quid desideras. PHI. Lex regia
 a quo lata dicitur. I V R. A S. P. Q. R. PHI. Popu-
 li ergo lex fuit. I V R. Quis ambigit? PHI. Si populi
 lex est, & illa tenetur ergo lege populi tenetur. I V R.
 Sophismata loqueris, aio quidem, lege regia solutum prin-
 cipem, id est, ad hoc lata, vt legibus solutus non igno-
 raretur. Quomodo ita quis ea religari potest, qua liber, solus-
 turus esse iubetur. PHI. Responde quæ solutus fuit ne in ar-
 bitrio populi eam ferre, & non ferre legem? I V R. Fuit
 utique. PHI. Et illis conditionibus quæ placuissent popu-
 lo? I V R. Concedo. PHI. Potuit ne princeps aliis co-
 ditionibus principatum inire, quæ quæ lege regia sunt scrip-
 ptæ? I V R. Nequaquam. PHI. Ergo conditionibus legis
 regie parebit princeps. I V R. Proculdubio, nisi velit ty-
 rannidem exercere. PHI. Ergo lege regia ligatur prin-
 ceptus, & per hoc populi. THEO. Negari non potest,
 cedo. I V R. Cedo, ligari illa sola. PHI. Nisi eadem
 lege tantum sit, alijs quibusdam subici. I V R. Videtur
 PHI. Quid? si lege regia cautum sit omnibus teneri.
 I V R. Subditio, quoniam isto modo a priuato distare non
 videretur, Verum talis inquisitio superuacua est. Quum li-
 queat

queat legibus, & populi, & suis solutum. PHI. Nimis
 propere, nondum liquet, quod haud multo post excuties-
 mus firmum sit itaque inter nos, lege diuina, & naturali, ac
 regia solutum non esse principem. I V R. Esto. PHI.
 LO. Rogare omiseram, si quid diuini, vel naturalis iuris
 Princeps suis legibus inferuerit. Diuino ne iure sit, vel na-
 turali solutus erit. I V R. Captio hæc esset. PHI. LO.
 Non intelligo. I V R. Diuino, & gentium iure omnino te-
 netur Princeps suis, vel interferat legibus, vel non interse-
 rat. Diuina etenim iura, ac naturalia factio hominis neque
 mutari, neque labefactari queunt. PHI. Et si supersint
 adhuc quædam de lege regia, conuenit prius excutiamus,
 quo pacto accipitis illud. Neminem sibi legem dicere pos-
 se. I V R. Doctores nostri exemplum capiunt a testato-
 re, qui nulla ratione potest iura testamentum condere, quin
 valeat aliud, atque aliud mutare. PHI. In arbitrio iuris-
 co semper est suo? I V R. Proculdubio, etiam si iuramen-
 to, vel stipulatione se obstrinxerit, quoniam moribus im-
 probatum est id ligamen? PHI. Dic quæ solutio, quam diu
 non mutauerit, erit ne valide scripta voluntas? I V R. 3
 Validissime. PHI. Ni fallor concludit hæc ratio, in ar-
 bitrio Principis esse legem abrogare. I V R. IS. Certe.
 PHI. Sed antequam abrogetur illi stabitur veluti testamen-
 to non mutato? I V R. Prorsus, PHI. Si fieri conue-
 nit, ergo non abrogata lege Princeps ligatur. I V R.
 Scite dictum fieri conuenit, non autem oportet, PHI. 3
 Alia est consideratio. Si conuenit, utrum oporteat. Ipse

*n. sic inq̄ stari oportere. I V R. Exēpla rerū imagines sunt, nō regule sū. ilioris enim demōstratiōis gratia adhibētur nō me fugit exēplo testatoris minime probari licētiā principis erga leges. sane indubitati Iuris, est q̄ nemo sibi met legē dicere pōt. P H. Dic que sō, pactis comētis obstrin-
 gitur princeps? I V R. Vtiq̄. P H. Lege ergo cōuētionis obstrin-
 gitur. I V R. Nō dicit. P H. A seipso, an ab alio sic obstrin-
 gitur. I V R. Lege a seipso, et alio dicta. P H. Ergo non suo placito. I V R. Immo suo, et alterius con-
 trahentis, Verum non eadē generalis, et legis cōuētio-
 nalis est ratio, Lex enim generalis a solo Principe, vt vul-
 gari potest, et que ab eodem solo abrogari potest, Con-
 tractus autem, et conuentiones veluti sine plurium con-
 sensu haud conficiuntur, similiter sine eorundem consensu
 minime dissoluiuntur, et hoc natura propriūssimum est, eo
 dem vnumquodq̄ vinculo dissolui, quo colligatū est. P H.
 In summa lege contractus ligari aī Principem, quia a
 se solo non dicitur, lege autem constitutionis secus, quia
 a se solo dicitur. I V R. Recte tenes, P H. Ergo si
 quid statuat Princeps Senatus populique consensu ligaretur
 Princeps. I V R. nequaquam, humanissime qui facit
 populi adhibere consensum, consideratius sic tulisse, legem
 creditur. Nihil de Principis minuitur maiestate si sa-
 pientum consilio Reip. administrat, quinimmo plus ponde-
 ris, et auctoritatis suis adiungit actibus. P H. Non igitur
 intereū solus, vel cum alio legem ferat. I V R. Ita
 proorsus in promū ganda lege nō hoc agitur, vt ipse liget*

tur princeps. P H. I. quid si ageretur? I V R. sub sūsto,
 verū tamen quis impellet, eū legibus parere, frustratoria
 lex esse nō debet propter hāc etiā cām cōtendimus nō de
 vinciri legibus, q̄ sibi met vti nō precipere pariter nec ses-
 met cogere pōt. P H. Aduertito qd loqueris, I V R. Scio
 hāc rōnē omnibus probari. P H. Caue, ne decipiaris. I V
 R. Nihil vulgariū in iure nostro, nō decipior. P H. De
 Tyranno, an de principe sentis? I V R. De vero Ro. Prince-
 pe et sentio, et loquor, quid causae est, q̄ de Tyranno pos-
 tius, q̄ de principe arbitreris? P H. Recordare, et paulo
 ante cōcesseras Tyrannidis esse nullis teneri legibus. I V R.
 Plane cōcessi, et cōcedo. P H. Si diligenter inspicias,
 nihil aliud ista rōne efficitur, q̄ nō magis diuina, aut hu-
 mana, aut regia, aut cōuēntionalī lege teneatur, postq̄ neq̄
 ab alio, neq̄ a seipso cogi pōt legibus parere, quid iuris
 nos querimus, non quid iniurię, et licētiosae potētis, Alio-
 quin princeps, neq̄ fur, neq̄ adulter, neq̄ raptor, neq̄ sac-
 rilegus, esse poterit, sicut legum ista ratione, neq̄ temera-
 tor. I V R. Natura turpia sunt hęc, que nulla hominum
 cōsultatione queunt fieri licita. P H. quid tū, si ab impuni-
 tate metimur, licita, et illicita? I V R. quid ais? P H.
 Id ipsum, quod paulo ante dicebas, principem ideo legibus
 solutum, quia compelli nō pōt legibus parere, que vox
 nihil aliud sibi vult, nisi omnia principi licere, postea
 quam neq̄ a seipso, neq̄ ab alio de quomodo ex his
 constatur, solum Pontii. Romanū solutum esse legibus, at-
 tamen nihil refert, Papam, vel alium nos ter respiciat

sermo, postq̄ de eo loquimur, qui sup̄renus est Prin-
ceps. THEO. Animaduertite viri disertissimi q̄ idē
Thomas in illud psal. Tibi soli peccavi &c. Idcirco soli
Deo peccare rex dicitur, quia non est homo, inquit, qui su-
sta eius iudicet. HIST. Psallentis Davidis verba sunt
hec qui a Deo rex fuit ante R. Imperium. THE. De
omnibus indefinite regibus Thomas loquitur, IVR. Io;
And. Vir in Iuris Scientia sapientissimus, subtiliter in
vtramq̄ partem disputando defendit. Episcopum non li-
gari suis legibus, quem Pontif. Romano, & alijs primati-
bus obedire non ignoramus, vnde perspicuum est, non im-
pendere q̄ princeps principum sit. PHI. Vnde ergo
pendere debent? IVR. Sufficit eiusmodi sit princeps
q̄ in arbitrio suo sit legē dicere, & tollere, adiecitq̄ Idem
Io. And. inutiliter de seipso statuere episcopum. PHI.
Multo magis ergo maior Episcopo? IVR. Nihil obstat.
PHI. Sed cur inualide de se ipso legem fert? IVR. Si
quidem par in parem non habet imperium, multo certe mi-
nus in seipsum. PHI. Quid si par pari se subiicit? IVR.
EST. Est receptum, Vlpianus ait, eoq̄ iure utimur, si-
quis maior, vel æqualis se subiicit iurisdictioni alterius,
in eum ius dici posse. PHI. Cur legi, quæ maioris aus-
toritatis est, se non potest subiicere, & rationi per quam
homo est? IVR. Quoniam lex ab ipso est, nec quisq̄ su-
biicit sibi potest. PHI. Ergo qui sup̄ se legi subiicit,
sibi met se subiicit? IVR. Videtur. PHI. Lex igitur,
& princeps idem sunt? IVR. non idem. PHI. Si le-

gibus parendo principi obeditur, mortuo. Sic principi obe-
diretur mortuoq̄, se subiicit, qui legibus mortui obedit,
HIST. Similiter. Po. Romanus expulsus Tarquinis
obediuit, qui eorundem expulorum legibus obediuit. IVR.
RIS. Neq̄ mortuis quippe regibus, neq̄ eiectis obedi-
tur, & sublatis de medio regibus, sublata simul eorundem
non intelliguntur leges. PHI. Quid causæ est? IVR.
Non succurrit. PHI. Sublatis tyrannus eorum nunq̄ rata
sunt acta? IVR. Quod Princeps iure legitimo. Ty-
rannis vero contra. PHI. Quid istud ius legitimum?
IVR. Quod rex secundum leges regnat tyrannus secus.
PHI. Ius istud legitimum nunquid aliud est, q̄ ius pu-
blicum? IDEST. Populi, cuius iure lex constituitur. IVR.
Ius principatus arbitrator. PHI. Ius principatus ais, dic-
quæso qua potestate Princeps constituitur? IVR. Sua
ipsius. PHI. Princeps a seipso, an ab alio princeps est?
IVR. Nihil refert a seipso, an ab alio sit, qui vbi princi-
patu adeptus est, a seipso, IDEST. suo principatu potestatem
habet. PHI. Principatus ab æterno est? an aliquando
esse cepit? IVR. omnium parens natura, siue Deus ab
initio omnes homines e quales genuit, ingruentibus dein-
de necessitatibus, processit non eadem omnium conditio,
& officium, sic ceperunt regna, & principatus, hominum
conventionibus. PHI. Principatus ergo non, a, seipso
Sed ab alio quandoq̄ esse cepit, IVR. Non dubium
principem Romanum providentia Populi. Romani cepisse
se. HIST. Iulius Cæsar invito Populo Romano atq̄ ex-

pugnato obtinuit principatum. PHILLO. Archityrā
num loqueris. IVRIS. Archityrannū memoras Cae
sarem. Ia. Cēsarcem. HYSTO. Nullus cōpol vrbī
vniqm infestior, expilato sane grario, direptis templis,
profanato diuino, humanoq; iure, infestis armis sacrosan
ctam patrię libertatem primus violauit, atq; eripuit.
PHILOSOPHO. quomodo ergo preuidentia Populi. Ros
mani principatus esse cepit. HYSTO. Cesa. Octauius
primus a Populo Romano Angustus est appellatus. IV
RIS. Decreto Populi. Roma. Princeps fuit, quod lex re
gia dicta est, PHILLO. Ex auctoritate ergo legis regię
Princeps dicit, atq; constituit. IVRIS. Etiam Impera
tor, Constantini confessione dicentis de auctoritate Iuris
principatus pendere auctoritatē scilicet legis regię, Accur
sus, et omnes intelligunt. PHILLO. Nunc queso ad
uer. ite q̄ lucide exhibet principē, qui suis se legibus
subiicit, illi se subdere potestati qua cōstituit. IVRIS. Ani
ma aduerto. PHILLO. Palamq; sit, non sibi met subiici
sed maiori cuidam auctoritati. IVRIS. P. Diligente,
considera, que loqueris, Vir sapientissime, noua nimir
sunt ista. Maius esse quippiam in Ciuitate ipso principas
tu, et Princeps suis qui se subicit legibus, non suę se sub
dere potestati, quasi princeps alia potestate, quam princi
patus leges constituat, et per hoc defendi posse, lege,
principis maioris esse auctoritatis, quam ipse sit princeps,
vel principatus. Hinc etiam illud effici, non fore in arbi
trio principis suas abrogare leges, si maioris auctoritas

tis sunt leges, quā ipse sit principatus. PHILLO. In
genio se colligis, et subtilius querere videris. Nunquid in
Ciuitate maior sit ipso principatu potestas. Nūquid prin
ceps alia leges constituit auctoritate, quā principatus.
Nunquid maioris auctoritatis leges ipso principatu exis
tant. Postremo num in arbitrio sit principis, leges tolle
re, quāuis inter nos disputetur vtrum princeps valeat
suis ligari legibus, percommode incidunt. quęstiones,
quas facis, sine quibus omnis nostra disputatio extrica i
non potest, et quo facilius earum procedat discussio, ad
quę rogauero, non dedignaberis breuiter respondere.
IVRIS. Morem geram. PH. nonne est maior legis regię
vis est, atq; potestas, quā ipse sit principatus. IVRIS. Sub
sisto. Cardinales Summum Ponti. eligunt, qui ab omni par
te maior est ipso collegio. PH. Non hoc sciscitor, Cuius
potior auctoritas electi sit, vel eligentium. Sed nunquid vis,
atq; potestas maior sit eius iuris, quo principatus sit, an
principatus ipse, et vt tuo vtar exemplo, nunquid vis, ac
potestas maior sit eius iuris, quo papatus constitit, an ipse
papatus. THEO. Scite philosopharis, nam Papa auct
oritate, et potentia diuina consistat, et non eligentium
Cardinalium, quę quidem electio declaratio magis est ho
minis vnius, in quo Christi resideat auctoritas. IVRIS.
Haud latet nos, istud, propter quod dicimus, mox vt decla
ratus Papa est, qui spiam plenā habere clauis potestatis.
PH. A quo habet. IVRIS. A Deo. PH. et cuius institutio
tio. IVRIS. Nō alia, q̄ diuina. PH. Nōne auctoritas, et

institutio diuina, qua eligitur Papa. Maior est ipso patu. I V R. Prorsus, P H I. Similiter auctoritas, ac uis, qua princeps constituitur, maior est ipso principatu, I V R. Non eadem in uicibus; ratio. Nam Papa semper est minor suo auctore princeps uero non princeps esset, si minor esset suo populo, pugnant preesse, et successe; qui subditus est, natura non patitur, maior sit suo principe, H I S T. Credis tu populum Romanum in dominum sibi principem suscepisse, seque illi ut mancipium deditisset quid, oblat? P H I. Huius rei tota cognitio pendet ab historia, quam tanisper obsecro differamus donec ratiocinatione pugnatur, H I S T. Auscultabo, dic breuiter. Non enim patiar amplius istos legulicos tanto in errore delitescere, uehementer exarucior, quod rerum Romanarum, sponte ignari, non erubescunt de institutis Romanis, sese exhibere magistros, P H I. Dic quomodo quid maius censet eligere, an creare, aliqd a Creatore? I V R. Proculdubio creare; plus enim iuris habet, eligere uero plus facti, et ideo seruis et deportati, et ceteri iuris in capaces, possunt electionis fieri competes, P H I. Dic rursus. Creatura potest esse maior suo creatore, I V R. Haudquaquam, P H I. Populus, qui nouum magistratum, uel principatum instituit, non ne id creat, quod ante non fuit? I V R. quidam? P H I. Et suo iure, auctoritate, et potentia creat? I V R. Fateri conuenit, P H I. Populus creans maior est, a se creato principe suo ueluti effectio maior sua quaeque causa, simili ter ipsi sui,

auctoritas, atque potestas, qua creatur princeps, maius quiddam est suo principatu, I V R. Concedo cum creatus at, sed ubi creatus est, supereminet suo populo. Nam in hoc creatur, ut esset princeps, id est, maior, P H I. scilicet uniuerso populo, I V R. Cuius alterius? P H I. Ut esset ciuium singularum, dic age populus sponte, an inuatus principem ab initio constituit? I V R. Nemine cogente, comuni, nisi commodo, quod interdum necessitatis vim habet, P H I. Seruitus sponte subitur, an contra? I V R. Non nisi ab inuito quocumque, P H I. Creditibile est ergo, non in dominum populum sibi praefuisse principem, I V R. Non uerisimile, ueruntamen fecit, P H I. Redis ad historiam, I V R. Ut quid ergo princeps est? P H I. Ut princeps sit, non dominus, ut uolentibus imperet, et non domineatur, inuitis, quod proprium est tyrannidis, ut supra retulimus, si memineris, I V R. Non oblitus sum, P H I. Dic amice supremus quantumuis magistratus est ne maior uniuerso populo. Cuius auctoritate magistratus est? I V R. Non aedepol, minister sane est, inutiliter iura a populo scriberentur, nisi essent, qui illa gererent, P H I. Num magistratus minor est ut populo, ita ciuibus quibusque? I V R. Singulis quidem maior, in quos exercet imperium, uniuerso uero populo inferior, cuius minister est, ueluti seruis, aut libertus uniuersitatis non est singularum seruis, neque libertus, atque magistratus non est singularum minister. Sed superior; agit enim in singulos uices, ac populi potest

testatem. Nam vniuersus populus simul nequit omnia gerere. Ideo magistratus constituit, qui eius vices agat. P. H. quicquid ergo magistratus facit, ac gerit, populi auctoritate facit, & gerit. Nec diuersum de principe cōsendum est. I. V. R. At qui diuersa facit est causa principatus. Nā perpetuus est, suoq; nutu, ac iure gubernat oīa. Magistratus autē temporanei sunt, vt populi arbitrio variabiles, ita etiā administrātes. P. H. Vt quisq; magistratus nōne magistratus est. I. V. R. Vtq; P. H. Et annuus. I. V. R. Etiam. P. H. Et decennalis. I. V. R. Nihilominus magistratus est, etiam uicennalis & tricennalis. P. H. Nunquid tricennalis, q̄ diuturnior est, amplius quā magistratus est, & mensuus, vel annuus; quia mensuus, vel a. malis est, ideo magistratus non erit? I. V. R. I. V. R. Vt luti mensuus, & annalis, quia huiusmodi est, non ideo minus magistratus est, pariter tricennalis, ac longior magis nihil magis magistratus est. P. H. I. L. O. Tempus ergo non est efficiens magistratum. I. V. R. Proculdubio. P. H. Sic ergo perpetuus, vel momentaneus magistratus nihilominus magistratus est. I. V. R. Nihil obstat. P. H. Principatus non est aliud ista ratione, quā magistratus quidam perpetuus, & propterea non plus quā populi magistratus, cur ergo non auctoritate, & iure populi gerit, ac constituit, sicut ceteri magistratus, cur similiter ipso populo non inferit? I. V. R. Concede rem nisi princeps super omnes magistratus esset. P. H. I. Firmum sit inter uos perennitatem tēporis nō facere quo

minus princeps sit magistratus. I. V. R. I. S. P. Sit firmum vt libet, quid tum? P. H. I. L. Non est nouum, in Ciuitate plures esse magistratum ordines, alios maiores, alios minores, qui maiores, vnus vel plures non eo minus, aut magis magistratus sunt, q̄ supremum locum obtineant, vt Consules, licet infra se sint, Praetores Centores, & Ediles, & deinceps reliqui. I. V. R. I. S. P. E. Alio imperio supereminet princeps, alio maiores magistratus, pendēt ab eo omnes, creanturq; & ad arbitriū abrogantur. P. H. qua rōne? I. V. R. Iure principatus. P. H. Iure principatus an q̄ populus sic sciuit? H. Y. Dictatores (cōstat) ante Imperatores haud minorem potestātē exercuissent, neq; alium quā q̄ populo Sic placuit. P. H. Et similiter si ex voluntate magistratus creat, vel abrogat, et alia omnia aut inuito dixeris populo, aut contra. Si inuito Tyrannis, non Principatus est. Si non inuito ergo illa potestate facit, quā populus sciuit. H. Y. Fallitur, qui putat semper in arbitrio fuisse principum magistratus facere, et abrogare. Nam Diuus Augu. legem Iuliam de ambitu tulit, qua multiplici pena ambitum coercuisset. Tranquillus meminit; mitius enim lege Calpurnia deinde. C. Quod Cicerone Confess. factū fuit, ante puniebatur. Hinc Antifilius Labeo, & Iuris Ciuilis, & omnium bonarum artium scientia polleno ab Augusto oblatum consulatum renuit, q̄ neq; ipsi dare, neq; sibi capere contra leges, & mores suos esset, q̄ ex voluntate Augusti si deferebantur magistratus, frustra graui sanctionē legis Iulij

habitis cohibuisset. Præterea multos legimus principes
 candidatos in campum descendisse, & præ cæteris pro
 tertio consulatu Diuum Traianum ante sedentem consu-
 lem stetitisse, & in eius manibus ex more intrasse in le-
 ges, I V R. His congruunt modestini ad legem Iuliam
 de ambitu verba. Hæc lex (inquit) hodie in vrbe cessat,
 ad curam principis magistratuum creatio pertinet, non
 ad fauorem populi. Hodie, ait, quasi non prius, aut non
 semper sub Imperatoribus ea lex cessasset, HIST.
 Modestinus hic Maximini imper, temporibus floruit. iam
 tunc, imperium, & ante desierat in Tyrannidem,
 I V R. A te mihi explanari velim, qualis fuit popularis
 fauor ille. HIS. Coitiones populares ad creando magis-
 tratus ad leges ferendas Comitia appellarunt. Cum
 Consularia quibus de creandis Cons. agebatur, tum pre-
 toria, Censoria, edilitia, & reliquorum deniq; magis-
 tratum, quorum alia calata, alia curiata, alia centu-
 riatâ, dicebantur, Calata pro collegio Pontificum habe-
 bantur, & Flaminum, & sacrorum augurandorum cau-
 sâ, vbi manuiffiones, emancipationes, & testamen-
 ta, per æs, & libram fiebant. Calari. idest, conuoca-
 ri per licforem solebant, hunc calata hodie vocitamus
 conuiuia ruralia, siue vinearia, que conuocatis vicinis;
 & propinquioribus frequentamus, Curciata vbi per Cu-
 rias. idest, tribus, que xxxv. erant, suffragia fieban-
 tur; Centuriata, quando centuriatis idest, per centuri-
 as suffragia adnotabantur; Die Comitiorum candidati;

idest magistratus petiuri in Campu Martii descendebat
 qui maiori suffragiorum fauore vicisset Consul a Consu-
 le renunciabatur. Ambientes itaq; non gratia, Sed præmio
 suffragia lege Iulia de ambitu plebatur. Nâ honores
 petiuri ambire, idest, circuire singulos, solebant prestare
 dextrâs, rogareq; vt se suffragiis iuuarent, habes hæc;
 I V R I S. Habeo. HIS. Quid admirabundus ergo co-
 gitas; I V R. Mecum cogito, atq; perpendo, quâ male
 intelligent Doctores nostri illa Modestini verba, ex qui-
 bus deducunt cum Papa non contrahi simoniam, HIS;
 Quid habet commune simonia cum ambitu; I V R. Ni-
 hil me hercle, vt nunc didici. Simonia a simone Mago,
 qui gratiam Sancti Spiritus promerari voluit; Ambitus
 autem lex non cessat propter personam Principis. Sed
 vbi cessat necessitas popularium suffragiorum ambien-
 di fauores, qui ad Simonias non desiderantur, THE. Si-
 mon Petrus proto papa, & ipse fuit, a quo Magus illi
 emere sancturalia preterit. I V R I S P E R. Quid
 ergo; THE. Si Petrus licitatore admississet, vt tens-
 tas, sic consumatq; Simonie, diffinitionem ad nos trãsmi-
 sisset; P H I L O. Hem quo diuertis, quid, ad rem no-
 stram Simonia, vel ambitus; I V R I S P. Si non ad nos
 verum ad ne pertinet, cuiusq; legis mentem, & vim
 non ignorare, ne per imprudentiam falsa consulentibus
 respondeam. At nunc perge quo cæperas. P H I L.
 Ex supradictis animaduertis, manifestum fieri princi-
 patum esse magistratum quendam a populo institutum,

Et, ut primum institutus fuit talem consensum, et auctoritatem ab uniuerso populo cepisse, ut quicquid ageret eodem semper consensu, et auctoritate agere videretur quicquid ergo constituit princeps, populi consensu, et auctoritate statueret dictum est, et per hoc non sua, sed populi auctoritate constituit, ut reliqui magistratus. I V R. Vix mihi suaderi hoc potest, et sentio, et aio, postquam princeps cepit esse, veluti quilibet magistratus, iure magistratus munia obit, eodem modo iure principatus obire principem habet, enim quisque magistratus sua quaedam propria, quae iure magistratus competere dicuntur pariter, et princeps habet sua ipsius, quae iure principatus, gerit, atque constituit. PHILOSOPHO. Haec sua ipsius iura cuiusmodi sunt? I V R I S P. Sine pro uocatione ius dicere, in Caput Civis animaduertere, vel indulgere, leges in primis sententiae scitu populi condere vel abrogare, de bello, et pace decernere, et alia multa, sine quibus princeps non est. PHILOSOPHO. quae sunt illa, sine quibus princeps esse non potest? I V R I S P E. Longum est singula persequi, in summa quicquid liberet ius, et fas sit. PHILO. Ad tyrannum redis, Dic age, Princeps est a natura semper eodemque modo princeps, et ubique similiter. I V R I S P E. Apertius ediffere. PHILOSOPHO. Principatus ipse est a natura sine hominum constitutione, et ideo ubique sibiipsum similis tam apud Romanos, quam Parthos, Scythas, Medos, et alias nationes omnes. I V R. Talis est, qua

lis suo cuique placet populo. PHILOPHVS. Parthorum, Princeps, Medorum, et Scytharum, Si talis, qualis parthis, Medis, et Scythis placet, nonne Romanus qualis Deftores, Romanus sciuit. I V R I S P E R I T. Quis dubitat. PHILOPHVS. Similiter, et Iura Romani Principatus possunt alia esse quamque Romanis placent, veluti alia nequeunt principatus Parthici esse, ac, Medici quamque Parthis, et Medis placent. I V R I S P E. Prorsus. PHILO. Iure ergo principatus, illa competere dicendum, quae populo placuerunt. I V R I S P. Conuenit. P H. Ex his, si diligenter consideras, palam fit. Ius principatus nihil aliud esse, quam ius quoddam populi, et per hoc iure populi, et auctoritate, quisque principatum agere, ac leges constituere, nec plus posse, et valere, quam eius potest populus, finge illius, populi principem, qui nullius, impery sit, proculdubio nihil plus regulus erit, I V R I S P E. Non succurrit, quid obset. P H I L O. quisque suis parat legibus, et auctoritati populi, et Imperio, quo leges constituit, et per hoc suis se legibus subicere non est impossibile, ut dicebat. T H E L O. Crisostomus ad Hebreos, non homo est, inquit, qui ligat. sed Christus qui hanc potestatem dedit, et dominos fecit homines tanti honoris, unde plane deducitur, quae decernit Papa, potestate Christi statuit, eiusque decreta Christi intelligi. Hy. siquid iniuste Papa constituit, ista ratione Christus constitueret. T H E.

Nullius mali auctor. est Deus, neque esse potest, ligatus; Pa-
pa, clare non errant. P H I. Si accurate que supra dicitur
ita sunt, perpendimus, liquet maius ipso principe, quod
esse diximus in Ciuitate non esse magistratum aliquem,
sed populum ipsam vniuersum simul, eiusque imperium, licet
singuli inferioris sint Ciues, et vi huius potestatis, que
maior est ipso principe, leges principes constituit, et quia
leges principis populi imperio constant, planum fit maio-
ris auctoritatis esse ipso principatum, sicut reliquis magis-
tratus leges confluuntibus. Nimirum igitur si suis sub-
iicitur, legibus, non quasi suis, sed vniuersi populi Ciuis au-
thoritate sunt constituitur, ac vigent, hinc est, quod mortuo prin-
cipe leges non intereunt, quia non interit populus, Cuius
auctoritate viuunt, legimus ex actibus regibus, eorundem
leges veneratas, neque mirum videri debet, quum non ean-
dem auctoritas, atque potestas, sit principis, Sine principas-
tus et vt sepe diximus, cum illa, quae princeps est, veluti non
eadem persona est Ciuitatis, et principis, pariter non ean-
dem persona est populi constituentis, et constituti princi-
pis, et veluti non idem sunt causa efficiens, et effectum,
eque non est eadem actio esse efficientis, et effecti, et
propterea haud ineleganter ait Cicero in officiis. Magis-
tratus gerere personam, et dignitatem Ciuitatis. Nam
in eo, quod per personam Ciuitatis agit, nomine, et iure Ciuita-
tis agit. Ita quod non ipse, sed per persona, scilicet Ciuitatis, qua
geri dicitur constituere, exue personam Ciuitatis, et ni-
lii. efficiet, et ideo si ei personam, quam geris, se subiicit, non
sibi,

sibi, sed per se subiicit, Ciuitatis, aut ipsi Ciuitati,
I V R. Si ista persona est principatus, cui se subiicit, non
ne ipsemet se subiicit principati. exita enim persona illa
princeps non erit. I deo est princeps, quia personam induit
Ciuitatis. P H I. Princeps, et principatus non idem sunt.
vt corporeum, et incorporeum, quis princeps sine princi-
patu, ac populo non sit, neque princeps ipsa Ciuitas, neque
persona Ciuitatis et gerere enim Ciuitatis personam, ait
Cicero, qui gerit, et id ipsam, quod geritur, eadem esse
non possunt, et sicut diuersa sunt princeps, et Ciuitas,
exque persona Ciuitatis, que ab eo geritur, vt quid perso-
nam Ciuitatis agere dicitur, nisi quod quicquid sub ea perso-
na sit, ipsa Ciuitas agere dicatur, Si ergo ex persona Ci-
uitatis agit, non ipse magis agere, quam ciuitas videri potest
I V R. Principis igitur constitutiones, non principis, sed
populi essent, quomodo dicuntur, principis si populi sunt et
P H I. quia se ministro, vt Lulia de adulteriis. Cornelia
de falsis, et similes. Dic age qui negotium mandat, et qui
suscipit, sunt idem et I V R. Minime, P H I L O.
qui mandatum exequitur, cuius personam gerit et I V
R I S P. Mandatis. P H I. Persona quam gerit cuiusmo-
di est et se maior, an contra et I V R. Ipsi quidem man-
datario maior. P H I. Mandatum suscipiendo, manda-
ti se subiicere quodammodo videtur. I V R. Mibi per sua-
deo. P H I. Negotium, quod sic geritur, an geri dicitur
a mandante, an mandatario, an ab utroque et I V R. Ab
utroque. P H I. Et que ab utroque et I V R. Nequaquam, man-

dans quidem, vt maior. Mandatarius, vt minister. PHI. Qui mandatum ergo accipit minister quidam est eius, qui mandat, & in quo minister est, personam gerit mandantis, & qui mandat eius ministerio vitur. I V R. Hęc que stio a nostris, Deceptoribus diligenter tractata est, vtrum mandans vere agere dicatur. P H. Que tandem decisio? I V R. Vt vere, & propterea mandans homicidium homicida est. P H. Ista ratione qui a populo principatum suscipit nonne ciuitatis mandato suscipit. I V R. Profecto. P H. Consequens fit. Sicut mandatarius, inferior est, & minister eius, qui mandat, & que Principem ministrum quendam ciuitatis esse, ac per hoc quicquid Princeps agit, ipsa, vere ciuitas agere videtur. Si leges condit, leges Ciuitatis sunt, & legibus ciuitatis subesse non inconuenit, neque impossibile est. I V R. Aduerte mandatarij exemplum non, vt reris, vtget, quoniam Princeps cum imperio est. P H. Cum imperio est, quoniam ciuitas hoc ipsum mandat, non enim, que imperij sunt, agere posset, nisi ciuitas demandasset. I V R. Possent hec recipi, nisi Popu. Roma. omne ius suum imperium, ac potestatem in principem translulisset. P H. Sic recurrit ad historiam, de qua postea dicere conuenimus. At nunc contenditur, vtrum possibile sit. Principem suis legibus ligari, quod licet multis argumentis planum fecerimus, confessione tua omnibus sit perspicuum. I V R. Quo pacto? P H. Eo ipso, quod lege regia solutum dicitis, mox intelligitur haud impossibile ligari, alioquin superuacua fuisset lex, vt so-

lutus esset, qui non nisi liber esse posset assertrice natura. I V R. Minime necessaria lex fuisset, nisi tollendę dubitationis causa. P H. Que natura impossibilia sunt, in dubitationem trahere stultum est. I V R I S P. Videtur. P H I L O. Redeamus ad illud de Imperio collato, Dic Iurisconsultissime potuit ne Popu. Romanus plus iuris in Principem contulisse, quam ipse haberet? I V R. Minime. P H. Fuit ne vnquam Romani. Popu. Vt suis non ligaretur legibus? I V R. Legem sibi dicere non potest, a qua non queat discedere. P H I. Non hoc interrogo vtrum suas queat abrogare leges, sed antequam abrogarit, nunquid ligetur, sicut in ceteris passim experimur populis. I V R. Ligatur quatenus velit, verum pro non vinculo est, quod haud inuitum obstringit. P H I L O. Ridiculus itaque sunt tuo iudicio in Ciuitatibus leges. I V R. Ridicule, vtique reticulae sunt sepe numero, licet eius nature sint, vt obstringant. P H I L O. Dic age obstringunt ne volentem, & interim quam diu vult ligant. I V R I S P. Profecto. P H I. Ergo natura non impossibilia. Nam que naturalia, vt infringi nequeunt, pariter que natura impossibilia sunt nulla queunt humana ope fieri possibilia. I V R. Me fugit, reddepol, quid dicam amplius. Quinimmo Diuorum Alexandri, & Constantini rescripta quibus vltro sese legibus submiserunt, & alligari velle ingenue protestantur, quod si factu fuisset impossibile, nugatorie rescripsisset, adde quod idem. Alexander antichonio rescripsit, ex imperfecto testa-

mento, Imperatorem capere non posse, *sepe conflictum esse*. P H I L O . Capere non posse constitutum ait : I V R I S P E R I . Hęc ipsamet verba Imperatoris sint . P H I . Liquidissimum ergo est Imperatoris etiam confessionem, legibus inferiorem esse Principem . I V R . Videtur . H Y S . Audi, quid Iunior Plinius de Traiano dixerit . In nostris quoque simili religione ipse te legibus subiecitū Cęsar, quas nemo Principi scripsit . Sed tu nihil amplius, vis tibi licere, quę nobis . P H . Audite, quem in modum nos denotant leges, Ciceronis verba pro Anulo Cluentio, Lex vinculum est (inquit) huius Ciuitatis, qua fruimur in Rep. Hoc fundamentum libertatis, hic fons equitatis, mens, et animus, et consiliū, et Sententia Ciuitatis posita est in legibus, vt corpora nostra sine mente, sic Ciuitas sine legibus partibus, et neruis, ac sanguine, et membris vti non potest, legum ministri magistratus, legum interpretes, Iudices legum denique iccirco omnes serui sumus, vt liberi esse possimus . Non enim vinculum dixisset Cicero, nisi obligarent, neque legum seruos appellasset, nisi in obedientia continendi vim haberet, quę quidem seruitus, vera est libertas . Aristoteles in Rep. Seruitus non est vivere ad formam Reip. Sed salus . I V R . Plus in recessu, quę in fronte hęc habent difficultatis, vereorque, ne pugnantia contineant, quando populus, siue Princeps suis ligatur legibus, duas necesse est personas sublineat vnā Principis, alteram subditi . Porro ferendo leges principem agit pariter, et subditum induit, suis hisdem paren-

do legibus, preesse, et subesse, imperare, et obedire sibi simul ipsi natura non patitur . Alia (proculdubio opus est persona sit gubernantis) Alia gubernati, neque ambigitur apud nos populum vnus vice defungi, vnusque corpus esse indiuiduum, vt nos ter declarat Baldus . T H F . Immo nihil est, quod magis homines deceat, quę sibiipsi imperare, et obedire . Prutorum sane numero habentur, qui appetitus non moderantur, ac cohibent, neque victoria gloriosa magis, quę seipsum vincere . P H I . Ad philo sophiam meam perlepidē me reuocatis, tranquillissimum diuerticulum, mos vobis gerendus est . Aliud est quod anima imperet corpori, et appetitus obediant rationi, aliud est . quod homo sibiipsi imperet, atque obediat . Primum a Natura hoc alterum impossibile . Aristoteles primo de Reipubli. Animal constat anima, et corpore, quorum alterum imperat secundum naturam, alterum paret, quod multo elegantius, expressit Salustius dicens, Animę imperio . Corporis seruitio magis vitimur, quorum alterum nobis cum diis, alterum cum belluis commune est, inter quę colluctatio quidem non modica . T H E . Apostolus ait, Sentio legem aliam in membris meis repugnantem legi mentis meę . P H I . Si vna ergo pars hominis imperat, altera obtemperat, quę inter se distinguuntur . Non homo animę imperio sit igitur sed vititur . Illa enim argumentatio de parte ad partem est, non de toto ad seipsum, et quis anima, corpore consistat homo, non tum est anima, neque corpus . Sed quiddam ex utroque commixtū neque anima per se, neque

corpus aliquid deducit ad actum. Sed solum hoc compo-
 situm id est homo, unde quicquid ratio, aut stultitia dis-
 cernat, & corporis ministerio impletur non alius est, qui
 agit, & facit, quam ipse totus homo, sapientissime iccir-
 co Salustius dicit. Animæ imperio, & corporis seruitio
 utimur. Compositi enim actiones esse dicimus non par-
 tium. I V R. Hinc per pulchre nos ter tractat. Bartolus,
 quæ que facit populus, non faciunt singuli, & quæ singu-
 li faciunt, non facit populus. P H. Patet igitur impossi-
 bile esse, hominē sibi inesse, & sibi esse, veluti vnum
 quod aliud ens in partibus est simul plurium repugnan-
 tium, de qua, re Platonis. in u. de Rep. ve in audiat
 verba. Ridiculum est, inquit, quod quid seipso potentius,
 nuncupatur. quisquis enim se ipso potentior seipso imbeci-
 llior erit, rursusque, qui imbecillior potentior, atque id
 vult hic sermo, quod in hominis anima duo quædam sunt,
 vnum quidem melius alterum vero deterius, & quando
 quid natura melius deteriori dominatur, tunc aliquis se po-
 tentior dicitur, & hoc sermone laudatur. Haud incommode
 digressi sumus. I V R. Atque perituncunde, ac sapienter.
 P H. Ut ad me redeam, ligatur autem populus suis legi-
 bus, quasi pactis cõuentis, quæ vere sunt leges esse que
 sunt iuris amplexus. Quid est consuetudo? I V R. Tacita
 quædam ciuium conuentio. P H. Quid lex? I V R. Ex-
 pressa ciuium conuentio. P H. Quid ipsa cõuentio? I V R.
 Placitum plurimum in idem cõsensum. P H. Lex ergo inter
 ipsos ciues pactio quædam est, si placitum ciuium cõsensus

est. I V R. Atque pactio strictissime stipulata postquam inter
 rogante magistratu, & vniuerso sciscite populo, cõficitur
 quinimmo nulla sollēnior stipulatio, quæ quæ vniuerso stipulā-
 te populo celebratur, sicuti testamētū coram principe nūcu-
 patū sollēnissimū cõfitemur. P H. Patet itaque veluti nouū
 nō est, homines pactioibus sese devincire inuicē, & que, &
 populū. Nec ad rem quod populus vna interdū cõfatur per so-
 nam, & quoniam, ut sicut vna ita vere populus non aliud est, quæ
 quæ hominū multitudine. I V R. Similiter, & Bartolus
 apud nos definit vniuersitatē hoim scholarium, nō aliud
 esse, quæ homines vniuersos, ac scholares ipsos. P H. Licet
 in vno corpore coeant, tamē plures sunt numero Alij sanio-
 res, Alij stultiores, distrahiturque populus in has partes, ut
 de homine paulo ante differuimus. Typi sane, tenēt corpo-
 ris stulti, anime vero sapientes, sicut cõtra naturā est insa-
 nior pars hominis proualeat saniori, pariter in ciuitate stul-
 tiores si nō obtineat sanioribus, Tūc ut in homine pertur-
 bationes, & que in ciuitatibus tumultus, & seditiones erum-
 punt, ac debacchantur, nec sibiipsis obediūt, ut dicebas, po-
 puli. Sed legibus, legū seruos vocat Cicero, Seruitus, quæ
 hominibus impeditur vera est seruitus, quæ nostro legibus
 libertas quod ab hominū seruitio vēdicat, siquidē, ut quidā
 nō male sentiūt, legē recte positam Dei donū esse. I V R.
 Ut Martianus in libris Ingestorum auctore Demosithene,
 qui bonis legibus optereant Deo optereant. P H. Plato,
 quæ legibus seruit, diis ipsis seruit. THE. Aqnas nos ter priā
 scilicet Iustas leges vī habere a lege æterna asserit, ac probat

illo prouerbio, *Per me Reges regnant, & regum conditores iusta decernunt*, hincq; concludit iustis legibus ligari reges. P H. quo fit non bene de finisse illos debentes, qui legibus suis obediunt, sibi ipsis obedire. Nam imperio rationis obediunt, quæ, a Deo est, & secundum Pythagoricos, Dei est imago, T H E. Moyses faciamus hominem ad Imaginem, & similitudinem nostram. P H. Preterea, ut a, diffinitione quæstio dirimatur ediffere, quid est Ciuitas. I V R. Quæ episcopum habet. P H. Magis est, q̄ episcopus non sit sine ciuitate, Celeberrimæ quidem apud Maumetanos numerantur Vrbes. I V R. quidam adiciunt, quæ muris cingitur. P H. Desertus isto modo locus muris cinctus foret ciuitas: ceterum ubiq; opidula videmus multa, ac villulas validissimas cinctas muris, et episcopis obediētes. I V R. Alij authore Isidoro dicant hominum multitudinem societatis vinculo adimatam simul viuendi causa. P H. I. Prædonum multitudo ista ratione sociata ciuilem populum constitueret, melius ergo Cicero in Rep. definiuit, Cetum hominum iuris consensu, & utilitatis communiōe sociatum. Iuris consensu ait, ad excludendos prædones, & reliquos, qui ad aliorum iniuriam sociantur. T H E. Huius diffinitionis meminit Aur. Augustinus. ij. & .xxviij. Ciuitatis Dei. P H. Absolutius. Arist. in Politicis definit. ciuitatē nihil aliud esse, q̄ ciuilem quandam societatem simul, ac beneuolēdi gratia consociatam. T H E. Neq; diuersus sensit Cicero illis verbis, Iuris consensu, ut idem interpretatur Augusti, Iniusus

quippe consensus foret, si male viuendi gratia iniretur. P H. Si nihil aliud est ciuitas, q̄ ciuilis quædam societas, contrahitur, ne Societas villa sine pactiōibus: I V R. Non utiq; nisi tacitis aut expressis. P H. Pactiōnes huiusmodi nonne recte societatis leges dicuntur: I V R. Non dubium, verum quid ad populum, qui nequit sibi met obligari: P H. Neq; Societas sibi met obligatur, sed ipse inter se socii. Dic quæso, est ne societas, ante q̄ ineatur: I V R. Nulla profus. P H. Iniri ne potest, ante q̄ socii de conditionibus conueniant: I V R. Minime. P H. Nonne conueniunt sese inuicem placitis de obstringendo: I V R. I S P. Proculdubio. P H. Adesse ergo pactiōnes societatis requiruntur, quæ leges dicuntur. I V R. Necessario. P H. Ergo adesse ciuitatis leges sunt necessariæ. I V R. I S P. Tam per necessariæ, q̄ ciuitas sine legibus stare nullo pacto potest. P H. Si necessariæ sunt ligandi iuris vim habeant oportet, alioquin sicut. Societas sic ciuitas dissoluetur, si legibus non obtemperatur. I V R. Illico dissoluetur oportet. P H. Et propterea quibus societas ipsa, ac populus sibi met obligari non possit, non sequitur in contrahenda: ac gubernanda societate nequeant socii: & ciues sese inuicem deuincire: & prefectis: Receptoribus: & Magistratibus leges præscribi: ex quibus fit sicut pactum in societate negociali. Ita lex in ciuili ordinatio est: ac conseruatio ciuitatis. Arist. vij. de Rep. Lex est igitur ordinatio quædam: & igitur bona lex bona ordinatio: & alibi: Ius ordinatio ciuilis societatis est:

iudicatio iusti iudicium. Plato. in legibus. Lex est rationalis quædam regula certo ordine ad bonum ciues perducens. THE. Similiter Aquinas nosler, Lex est (inquit) ordinatio, quædam secundum rationem de conferendis ad finem politici. PHI. Manifestum itaq; est, populum suis legibus ligari. IVR. Apprimq;. PHIL. Et per hoc populi nõ esse Romani, vt suis legibus ligari negaret quo fit id Iuris in Principem transferre nequise, vt suis ligari legibus non valeret. IVRISPE. Alia sanè principis videtur ratio, q; vna vere supereminens omnibus persona sit, aliisq; leges imponens. PHI. Hoc ipsum scrutemur, IVR. Opere præteritum est, PHIL. Paterfam. nonne eiusdem domus princeps est, cuius est pater? IVRISP. quidni. PH. Et vnus eorum qui in domo sunt, & ipsiusmet pars. IVR. Etiam. PH. Si milititer, & nauis gubernator vnus eorum est, qui in nauis sunt, eiusdem quãuis nauis sit princeps. IVR. Dubio procul, PHILLO. Sic princeps est vnus eorum, qui in Ciuitate sunt ciues, & pars Ciuitatis. IVR. Sed alio quidẽ pacto. PHI. Attende. Caput, quãuis omnium membrorum princeps sit, quin membrum, ac pars corporis existat, negari non potest. IVRISPE. Vera narras. PHILLO. Equq; princeps quãuis potior in ciuitate sit non propterea desinit ciuis esse, atq; ciuitatis pars, Si igitur Princeps ciuis est, ac Ciuitatis pars. Consentaneum est, hisdem ligetur legibus, quibus Ceteri Ciues, & reliquæ Ciuitatis partes, idest suum totum, hoc enim, toto cis

nitas corpore continetur, etiam Princeps, vt pars totius. IVRISP. Vera narras. Nam Caius iure contra legitur, Respondisse familiæ appetitur, etiam. Principis pem contineri, & Monachorum numero Abatem contineri, non est, qui ambigat. PHIL. Et propter hoc non potest diuersi iuris censeri, nulla namq; pars potior esse potest suo toto. Si licet vna pars altera melior, quæque suo fungitur munere, ac prærogatiuis, vt in corpore ipso videmus omnia membra non eundem actum habere sed opere, & potentia distingui, & ideo nobilitate, & principatu, vt Caput. Principatus enim diuersam speciem non facit, quãuis non eadem sit dignitatis qualitas, Assumitur autem princeps ad gubernationem Ciuili Societatis, & ideo sunt leges, quibus vititur. Princeps ad Deorum, & populi maiestatem conseruandam, atq; Imperium exercendum, sunt etiam leges, quibus vititur, vt priuatus. IVRISPE. Hæc, diuilibus, constitutionibus, eadem explicata habemus. PHILLO. Præterea, vt inductionibus, Platonicis, & Aristotelicis confirmemus, veluti omnium membrorum, & præcipue capitis vnum est opus scilicet incolumitas, & conseruatio omnium item nauigantium, & gubernatoris in primis vnum salutis opus, eque omnium, qui in ciuitate sunt, & q; maxime. Principis vnum opus scilicet, Iustum, quod in communi utilitate versatur. At quorum vnus, & Idem est finis, eadem sint actiones, oportet, congruentia autem media ad bonum polyis

cum. sola sunt leges, si idem ergo utetur legibus, princeps. ac ciues ceteri, quæ ducunt ad finem, Princeps, ut nautis gubernator, ciues, ut nautæ. Diuersitate autem officiorum legum distinguitur usus. Postremo socius sociali negotiatione præpositus, nunquid ob id, quod præpositus, est de finit esse socius? I V R. Minime. P H. Et socialibus legibus, solutus. I V R. Absit. P H. Cur non idem in civili societate dicendum? Aut enim certa præfitur lege, et illa tenetur, quam in principe regiam uocamus, aut nulla dicta lege, et illa proculdubio tenetur, ut nihil omitat eorum, quæ ad communem pertinent utilitatem etiam si libera administratio concessa esset, illa saltem ligatur, ut arbitrio boni viri, quæ communi: et utilia sunt, non negligat. I V R. Non semper socij communi negotiationi præficiuntur. H Y S T. Post Romulum, et Sabini. Numa in regnum accitus proditur. P H. Principes inflitoribus isto modo equatis. I V R. Reges non sunt inflitores, Sed domini. P H. Ergo socium societati civili præfectum in dominum assumi creditis. Inequalitas conditionum societates dirumpit. Mox enim, quod adueni in principem susceptus, est in civilem societatem receptus intelligitur cum potestate imperij exercendi ad communem utilitatem a regedo reges, non a regnando dicti sunt. T H E. Sic desinitur. Augustinus, de ciuitate Dei, P H. Hactenus satis multa percurrimus, ut ostenderemus, non impossibile principis suis ligari legibus, de qua re medijs fidijs pertinacia magis, quam ratione pugnatis, Aut quorum-

dam imperatorum vobis blandientium verbis dum se legibus solutos iactant, suaque diutaxat benignitate obstringi quasi Imperialis beneficentiæ, non officij sit tyrannides non exercere. Nam quotidie palpitatis, principes suis parere legibus. H Y S T. Vnum velim semper excipiatis, qui nihil unquam ratum habuit, nisi sibi commodum presentiret. P H. Et tu, et ipse, ac vulgus censetis commodum, quod semper vere fuit, et sibi, et alijs incommodissimum, quid enim commodi afferre potest, quod principatus honore priuat, atque penitus humanitate. Hi sunt homines, quos poetarum sales lupos factas modulantur reiecta hominis dignatione brutalem vitam viuunt. I V R. Experimur quidem Principes legibus parere benignitate nature, non legis necessitate. P H. Tametsi temperatis viris lex Deus sit, ut ad amicos Dionis scribit Plato, nihilominus, principes legibus, et obedire, et ligari quotidie legimus, et videmus, quod breuiter explicabo, modo ad interrogata respondeas, et ingenuè veritatem agnoueris. I V R. Respondebo, ut petis, audivissimèque, auscultabo. P H. Satis constitit inter nos, secundum leges Reges viuere. Tyrannos secus. I V R. Profecto, Diuus enim, Alexand. ad Antigonum rescripsit. Nihil tam proprium Imperij esse, quam legibus viuere. T H E. Confirmatus est Aquinatis auctoritate, nisi vobis excidit memoriæ, dicentis oportere in ciuitate Principem habere regulam, per quam dirigitur in operationibus, et dirigat alios, et per quam iudicet, hoc autem sit per legem. P H. Secundum quas ergo viuunt læ-

ges? I V R. Ciuitatis, & diuinas, & humanas. P H. De diuinis, & humanis nulla contentio. Dic igitur secundum leges suas ipsius principis, an populi? I V R. Nihil refert suę, vel populi modo sint iustę. P H I. Si secundum suas uiuit leges, nonne suis obedit legibus, sin populi, popularibus: similiter obedit legibus. I V R. Viuit secundum eas non, ut obediens. Sed custos, & cogens alios obediens, ipse uero supra leges est: nutu suo omnia gubernans. P H. Dic amice iustus, & iniustus nonne sic definitur aliquis, & qui secundum leges uiuit sit iustus, qui contra. Sit iniustus. I V R. Proculdubio. P H. Princeps contra leges faciens, sic erit iniustus. I V R. Minime, quoniam non sibi sed aliis dicta est lex. P H. Iustus nonne dicitur, ab eo quod iusta facit? ex diuerso iniustus faciens iniusta. I V R. Quis ambigit. P H. Finge principem fortiter facienti vel quid aliud lege premium preposuisse, & ex contrario certam penam facienti, vel non facienti quippiam, poterit ne Princeps merenti iure negare premium, & similiter contra legem facienti aliam, quam scriptas, iure prerogare penas. I V R. Non utique. P H I L. Ut quid istud? I V R. Quoniam secundum legem, a se dictam iudicare debet. P H I. Et si aliter facit, an iniuste facit? I V R. Utique non iniuste facit. P H I. Nonne propterea princeps est iniustus? I V R. Videtur. P H. Et non ob aliud, nisi, quod suis non obediuit legibus. I V R. Sic arbitror. P H. lege igitur sua ligatur princeps. I V R. Sic Fateri conuenit. Nam ex imperfecto testamento etiam Imperatorem

capere inhibatum est, si capit iniuste capit, si non capit, legi obsequitur, nec quisquam princeps proditur huic legi, & alijs huiusce generis non obtemperasse.

MARII SALAMONII DE
PRINCIPATV.

LIBER TERTIVS.

PHILOSOPHVS.

Idere uideo his dictis vix animum assentiri tuum, quauis nihil repugnare intelligas, quid si monstrarem principem, aut nullis, aut per paucis solum legibus, hisque arctius stringi quam alius, quiuis priuatur. I V R I S P E. Incredibilia polliceris. P H I L O. Plenus prestabo, quam polliceor. I V R. Nihil audius discerem, quid expectas? P H. Responde igitur. Qui finis est principatus? I V R. Populum, suis legibus continere, regnum propagare, tueri stabilire, & quantum in eo erit, ad nepotes, trinepotesque transmittere, & in summa nihil eorum, quem ad eam rem pertinent preterire. P H I. Qui Tyrannidis finis? I V R. Non dissimilis. P H. Tyrannis igitur, & principatus, sunt idem? I V R. Non idem, sed simile. P H. Quomodo similes? an quia uterque bonus, an quia uterque malus. I V R. Similitudo est, a

natura, vt in ceteris rebus, quæ sponte sua student conferuationi, & perpetuitati suis ipsius. PH. Quomodo ergo non idem? I V R. Quoniam non eodem gradiuntur calle, vt eleganter in Catili. Crispus Calu, ait, Bonus, & ignauus æque gloriam sibi exoptat. Illa vera via nititur is, cui bonæ artes desunt, dolis, et fallaciis, Talis itaq; similitudo est, & dissimilitudo inter principem, & Tirannum. P H. Si idē vtriusq; est finis, proculdubio eadē sint actiōes oportet, quæ ducit ad finē, & ideo, aut vtriusq; bonus aut vtriusq; malus est finis, & quia, vt in prouerbis receptum traditur, q̄ cuius finis bonus est, ipsum quoq; bonum esse. Cōse. iuens sit, si bonus. vtriusq; finis, vtiq; tirānus, bonum quiddam est. Si vtriusq; malus est, principatus quid malum sit, est necesse, & tamen nemini inexploratum liquet, sicuti tyrannis res pessima est, & inimica naturæ, sic principatus inter bona ad numerari. Bonus, & ignauus æque gloriam sibi exoptat; non eque tamen assequitur, salis quædā plena sunt verba, & alterius quidē vi philosophia spectant. Nam acriter apud philosophantes agitur quo Vtrum voluntaria sint peccata quum nemo propter ipsa peccet nisi imprudens, dicebat Plato. neminem, vt sponte egrotum, ita neq; vitiosum. Nam, vt huius mori. n. intemperies corporis morbus est; que cum egritudine nihil aliud esse, quā intemperiem quandam mentis, perturbatis sensibus non gustus, neq; iudicium constat vllum. Hyst. Amicus ergo ille nosler, cuius, mens semper inquieta, turbida procellosa, non volens ebriosus est.

Cinedosus,

Cinedosus, incommodosus, auscultate facietam facietiam. Nonnulli in Capitolio conueneramus, inter quos Baptista Paulinus, in iuris scientia, & aduocatione clarissimus, & suo apuleio nascitur, Camillus patronorum, optimus, & percandidus Poeta, Hippolitus Saxius, voluci, & arguti ingenij Mathematicæ, & Geographiæ peritissimus, quinq; coiffemus in coronam, & in sermonem de vita illius, incidissimus, aduenit, Aulicus Imolen. quidam vir impudentissimus, temerarius, importunus, loquax, & nostris vnus libere, vt in libera Ciuitate solet, & parce tamen, ac verecunde quædam minus decora protulisset. Tum aulicus idē. quædam adiecit lasciuiora, verum hominem defenso debet bonæ mentis esse, & apulus, & venera inter turpia non ducere, tū Saxius, quid sit turpia existimaret? & respondit ille, abstineret vtiq;. Camillus cachinno irrisit, ad hæc Paulinus. Si istihæc impeccantia est, dispareant, qui nos tam sciolor fecerunt. T H E. O blatteronis stultitiam, qui sic excusando acriter, hominem incusabat. Hysto. quo pacto? T H E. quia hæresis est, non imprudentia, turpia ducere non turpia. P H. At qui illas duas gustādi, coeundiq; voluptates ideo infames supra ceteras sapientes nostris detestantur, q̄ cum Asino, sue, & reliquis bestijs sunt communes, a quibus, vt vultu, & animo distamus, sic: & consuetudine non differre fidissimum: & ab homine omnino alienum arbitrat. Verum de finibus principatus, Tyrannidis nostra nunc contentio est: quæ: vt planius dirimatur: diffinitiones (si placet) scrutemur. I V R.

D

operpretium videtur. P H I. Ab eo ducantur oportet, quid in his potissimum existit, & ab aliorum communione seuctum est. I V R. Prorsus. P H I. Verum isthęc inquisitio litigiosa magis, q̄ necessaria videtur. I V R. Quapropter? P H I L O. Quoniam explosa illorum opinio est contententium iustum esse, quicquid potentiori sui Principi placeat, vel vitie est, & alia his similia, At nunc Sapientum traditionibus illustrata, ac in perspicuo posita vera non ignoratur, diffinitio, quorum sō a auctōitate contenti esse debemus. I V R. Atqui si singula persequi volumus, & a Sapientibus plane digesta in quęstionem reuocare, multaq; supersint, Haud minus vitia exutere prius nos dies deficiet, & re vel infecta, aut melioribus, neglectis discedemus. T H E. Importunum, atq; nimis arrogans foret, sapientum auctoritatibus non acquiescere quorum lucubrationibus tantum debemus, quantum cęri sinitatē: cęci lucem restituentibus, omnium bonarum artium ignari in tenebris ambularemus, victumq; ferino viueremus, nisi tales viri nos p̄cessissent, quid igitur definitum sit ab his, breuiter expli. a. P H. si patienter auscultabitis aures, & sensus omnes implebo vestros. I V R. Vitiam. P H I. Principatus omnium cōsensu iusta est ad populi vtilitatem gubernatio, praua autem gubernatio Tyrannis. Adeo inter se pugnantia sunt hęc duo, vt vnus cognitione alterum non ignoretur, & verum sit hoc proloquium de qualibet gubernatione, quod aut principatus sit, aut Tyrannis, Tyrannus itaq; non

alius, diffinitur, q̄ iniustus princeps, & Princeps, qui iuste regnat. Iustie autem, q̄ iure principatum inerat, & administrat, cōtra iniuste altero de duobus modis (aut) q̄ non legitime principatum inierit. T H E. Tertia illud Saluatoris nostri, qui non intrat per hostium fur est, & latro. P H. Aut, q̄ in administranda iustitia deficiat, vnde sit, isto iure, quis nactus sit principatum, nisi iuste moderetur, de folio regis celsitudinis functam extempore decidit in Tyrannidē. T H E O. Vere ergo Augusti. iij. Ciuitatis Dei (inquit) Remota Iustitia quod iure regna, nisi magna latrocinia? P H I L O. Iustitiam autem principatus, non a iure metimur, quā a vera religione, & communi vtilitate, & hic finis optimus, propter quem principatus, est institutus, vt di lucide. Socrates apud platonem primo, & secundo, de Rep. subtiliter disputat. Quā vero necessarium sit studium obseruande, religionis sine, qua Deus non propitiatur, inde liquet, q̄ sinu propitiari, Dei auxilio Respu. male administrator primo, & quarto, de legibus Sicut pecora (inquit) non a pecoribus, Sed alio meliore se genere, vt pastore homine reguntur, sic homines ab homine sine duce Deo, male gubernantur, Vbi non Deus, sed mortalis aliquis dominatur, nulla vnquam malorum, laborumq; futura est quies. T H E O L O G V S. Non platonica. Sed Dauidica hęc mihi videntur, quid enim ab illo discrepant? Nisi dominus edificauerit domum in vanum laboras

uerunt, qui cōdicant eam ē nisi dominus custodierit ciuitatem, frustra uigilat, qui custodit eam. P H. quōd autem iustum a communi pendeat utilitate Aristō. i ij. Politicorum in cunctis scientiis, & artibus finis est: bonum. Ciuitate autem bonum id est communis utilitas. Et quale erga Remp. principis officium esse debeat. Plato. primo de rep. describit uerbis his. Neq; alius ullus, in aliquo principatu, & facultate imperans, quatenus princeps est, q̄ sibi conferat, cogitat, aut p̄cipit. Sed q̄ subiectis conducit, & quōq; dicit, quōq; facit, cuncta ad illius utilitatem & decorem dicit, ac facit, quod elegantius, in officiis transiit Cicero. Ut enim tutela (inquit) sic procuratio Reip. ad utilitatem eorum qui commissi sunt, non ad eorum, quibus commissi est gerenda est. I V R. Adiciunt hęc Imperatoris Iulianiani uerba ē Imperialis (inquit) beniuolentię hoc esse iudicantes, ut omni tempore subiectorum commodam tam inuestigare, tanq̄ eis mederi procuremus, quō omnia perquam breuissimē, ac dogmatice cōplexus, est noster Baldus dicens, Principatus sicut Iustitia ad alium est. P H I. quoniam principatum, ac Tyrannidum pures sunt species, in quibus falli uerecundum ac detestabile est, igitur Aristotelem. Si placet, more suo dilucide ac subtiliter distinguentem audiamus. Quando vnus (inquit) uel pauci, uel multi communem utilitatem in gubernatione sequuntur. Has esse rellas Rerump. species, necesse est. Quando autem ad propriam utilitatem, uel unius uel paucorum, uel multitudinis gubernatur

transgressionem sunt, & labes, uocare autem consueuimus. Cum vnus, ad utilitatem communem respiciens gubernat regiam potestatem ē Cum uero pauci optimatum, uel quia optimi, sunt uel quia ad optimum statum Ciuitatis gubernant. Cum autem multitudo gubernat ad communem utilitatem. Reip. communinome uocatur, labuntur autem, & transgrediuntur, huiusmodi species ex regia in Tyrannidem, & optimatibus, in paucorum potentiam ex rep. in popularem statum. Tyrannidem dicimus, dominatus vnus, tantum ad proprium commodum intendens, paucorum potentiam ad opulantium commodum gubernantem, popularem statum ad commodum ege norum, Harum enim nulla ad communem utilitatem respicit. H Y S T. Aristotelicis uerbis palam fit, qualis sit uentosus ille Venetorum status, in quo solis quibusdam familijs reliquis sine honore seruit populus, quō quidem tyrannis eo perniciosior est, quo intollerabilis est a Tyrannis pluribus, q̄ vno p̄gmi. P H I. Manifestum itaq; est, Principis proprium esse, unde quaq; communi utilitati intendere, & idipsam, ut summum bonum appetere, hoc est, non solum sollicitari ad finem dirigentibus. Sed a sine abducētib; id est publice utilitati summopere procurare, & facere, & ab his, quō populo nocitura sum precauere, nihilq; igitur communitati noxium statuere. I V R I S P. Quid si statuatur, iubeatur ē P H. Impune non obtemperabitur. T H E. Hęc est Aurelij Augustini sententia li. confessio, dicentis, Regi si non est contra sociē

tatem Ciuitatis obtemperatur. PHILLO. Ex quibus plane conficitur, illis omnibus principem ligari legibus, quibus, communis utilitas, continetur, quæ lex quam latissimè pateat, quàm arctius obstringat, casuū varietates consideranti cuiq; facile succurret. Hinc etiam efficitur principem omnibus, suis legibus teneri, & hoc amplius, in arbitrio eius non esse, leges recte positas sine iustiori causa abrogare. I V R I S P. Deliras, aut iocaris. PHILLO. Serio, & plusq; serio loquor. I V R I S P. Inaudita dicis. PHILLO. Atqui verissima, ac probatissima. I V R I S P. Aperi nobis obsecro ista hæc miracula, PHILLO. Dic amice quas leges ferre debet princeps. I V R I S P. Varij varia senserunt. Quidam, quas volet, Alij. Sibi vtilis, idest ad regni, stabilitatem conducibiles, Alij communem utilitatem respicientes, hoc quoq; iure vitimur recepta Isidori definitione, Cuius verba sunt hæc. Erit autem lex honesta, iusta, possibilis secundum naturam, & secundum consuetudinem Patriæ, loco, temporisq; conueniens, necessaria, & vtilis, manifesta quoq;, nec aliquid per obscuritatem incautum captionem contineat nullo priuato commodo. Sed pro communi ciuium utilitate conscripta. PHILLOSO. Princeps duæ opiniones tyrannicæ sunt. Nam verus, princeps principatum ponit quotiens communitati viderit expedire. THEO. Nescimus Principatum, verum etiam animam ponere idest vitam Saluator docet, PHILLO. Tertia vero omni-

bus enarratis partibus, plena descriptio est, quàm vistico iusti verbo hæc omnia continerentur. Non enim iusta lex esset si non honesta si ipsi naturæ, moribusq; Ciuitatis incongrua, inutilis, captiosa, Priuati commodi, siue principis, siue alterius, non autem vniuersorum Ciuium gratia, præclare iccirco Plato. iij. de legibus, neq; censemus (ait) rectas esse eas leges, quæ non sunt communiter totius ciuitatis gratia, perfitæ. THEO. Eodem modo defendit Aquinas noster dicens. Iniusta lex est, quando Princeps in suam, & non in communem fert utilitatem. Item quando non distribuit q; onera, vel honores ad bonum commune. PHILLO. Audacter itaq; Vir sapientissime, concludamus, oportet, si quidem iustæ sunt leges, quæ communitati prospiciunt, & alias, quàm iustas princeps scribere non potest, alias ergo, quàm communitati vtilis ferre, non posse, & sicut communis utilitas ferendarum legum causa est, tollendarum similiter diuersa nõ sit causa, est necesse, de fereret enim communem utilitatem princeps, quod contrariam esse in officiis exclamat Cicero, abrogando Reip. leges viles vel necessarias, quo fit, tales leges tollere, nisi aliud iustis, exposcat, non potest princeps. I V R I S P. Hoc idem in nostris legibus ex sententia vulpiani cautum nunc intelligo, de constitutionibus, principum dicens, in rebus nouis constitutendis, euidentis utilitas esse debet, vt recedatur ab eo iure; quod diu æquum visum fuit. THEO L.

Aquinas, Hoc solum (inquit) esse debet in mutandis legibus, ut maxime, euidentissima, utilitas ex nouo statu to proueniat. ij. et. ix. A secundo primo, et. ij. P H. Sic illis iisdemq; suis arctissime, illigari legibus suadet ratio humanitatis. T H E, In suis proculdubio legibus, ligari reges Aquinas defendit ex illo, Per me legum conditor res iusta decernunt. P H I. Patere legem, ille ait, quam ipse toleris. T H E. Et diuina uox in Euangelio, quęcumq; uultis faciant homines uobis, eadem et uos faciatis. Ministri enim Dei sunt in bonum ad Romanos scribit Apostolus, et illo, quo iudicio, quo iudicatis: iudicabimini: et qua, mensura dimensit eritis, eadem remetietur, uobis. I V R. Prętor edixit, q; quisq; iuris in alium statuerit, ipse eodem iure utatur. P H I. Suadet etiam ſqualitas societatis ciuilis, ut satis abunde mox differuimus. T H E. Considera ne his obstat illud Apostoli. Omnis potestas a Deo est. H Y S T. Imperium Romanum nimirum a Deo est, quoniam non vnus, ciuitatis. Sed vniuersi Orbis fuit resp. nec propterea Princeps Romanus a Deo est, q; Imperium Romanum a Deo fuerit, alioquin omnes principes optimi, fuissent. Sed a Populo Romano constitutus, non igitur. P H. Siue a Deo siue ab hominibus, Romanus sit princeps, nolite existimare a Deo creatum murdum, et in eo homines, ut principum seruirent emolumentis, absurdum quidem supraq; dici potest, propter principes factos homines opinari. Nam liberos, atq; ſquales nos Deus genuit, Principes solum ad

commoda populorum, quo facilius humanam, atq; ciuilem societatem innocenter custodirent, mutuis inter se beneficijs iuuantes: Sunt autē nonnulli natura subditi, id est quibus uile est, ut imperetur, ut liberi a parentibus, Iuuenibus a Senioribus, stultis a prudentioribus, ignobilibus a generosis, et his non seruitutis iugo. Sed charitatis complexu, et q̄ diu ipsis conducere intelligeretur, uti in eis qui propter etates, vel quid aliud rebus suis superesse non possunt, uelut prodigi, mente capti, et similes. T H. Hunc locum per pulchre tractat Aurelius, Augusti. xvij. Ciuitatis. Dei ex Rep. Ciceronis. P H I L O. Hic incidit Haud illepidam inquisitio, I V R. Quęnam? P H. Quousq; scilicet communem utilitatem procuraturus sit princeps, et hęc in alias multas diuiditur, quas uereor ne fastidiosum sit prosequi. I V R. Mihi, et alijs ni fallor plus q̄ gratiosum non dubites. T H E. Non falleris, res sunt auditione digne. P H I L O. Primum diuiditur in eas quęstiones. Virum ita communem sequatur utilitatem, ut suę anteponat, etiam ingruentibus utriq; necessitatibus. Item An eadem sit causa dāni, et lucri, quid in pari, quid in dispari puta si parum publice intersesset, et principis, priuatim multum. I V R. quę tandem decisio? P H I L O. quod omnibus prodest, uel nocet omni casu preferendum ab eo, qui sese, et sua omnia cunctis discriminibus obiectare pro communitate paratus, esse debet. Nam nulla tam exigua communis utilitas, quę maior non sit quacumq; maxima priuatim, non

est proportio eius, commodi, vel incommodi, quod priuatis parietibus cohærecere ad id, quod in multos distenditur, quo latius, diffunditur, bonum, eo melius, & malus deterius, accedit eo, quod communiter omnium interest principis quoque negotium conseruare, ex contrario vero secus Cicero, Potest autem quod, inutile Reipublice sit, id cuique Ciuili uti-
 le esse & In comparatione causarum que potior sit habenda & Idem Cicero ex auctoritate Platonis docet his verbis. Omnino qui Reipublice prefuturi sunt utilitatem ciuium sic tueantur, ut quicquid agunt, ad eam referant obliti commodorum suorum. Cicero, Idem Tertius de finibus. Vir bonus, & sapiens, & Ciuilis officij non ignarus utilitati omnium, plusquam vnus alicuius, aut sue consulit, Nec magis vituperandus est proditor patrie, quam communis utilitatis, & saluus deserter propter suam utilitatem, aut salutem ex quo laudandus sit is qui mortem appetat pro republica, quod docet Cicero Chariorem esse patriam, quam nosmetipsos. ¶ V R I S P. Audite ad hanc sententiam aurea Imperatoris, Iustiniani verba. Quod communiter omnibus prodest, hoc priuate nostrae utilitati preferendum esse censeamus. Nosstrum esse proprium subiectorum cummodum imperialiter existimantes Hac enim constitutione Ciuium commodis restituit caduca, & pro non scripta omnia fisco vendicari solita. Alia item lege. In dicitibus ex publico constituta stirpe suffragia litigantibus

onerosa, & grauis populo singulorum prescriptiones subtulit, suo sic questu non modice diminuto, que si non discessisset ex aula, non sic auare nunc exigenter, quas popinas vocant, quarum libidine tribunalia publica sub hasta veneunt. H Y S T O. Videmus enim scribarum, questorum ac magistratuum concussiones in maximis, redditibus computari, & noua veteribus grauiora pendere vestigalia. Diuus, non diuus Mero, misertus, onerum popularium vestigalia, que non aboleuit imminuit. Diuus Augustinus, & alij multi in annonae difficultatibus gratis plerumque, vel leuissimo pretio dimensum est frumentum. Traianus quinque millia ingeniorum puerorum de suo assidue aluit. Imperator Nerva omnes pecunias, quas iniuste Domitianus rapuerat spoliatis, restituit Romanis pauperibus, Decies quinquagies centena millia erogauit. Agros sua pecunia coemptos prepositis Senatoribus, quibusdam inter egenos iussit diuidi, & tantum largitionibus indussit, & vasa aurea, argentea, pretiosamque suppellectilem, vestes denique, atque ornamenta Imperialia auctioni subiecit. Diuus Traianus nihil in munificentia segnior ingentem tabellam rerum propterea venalium in foro suspendit, ac circumferri fecit. Imperator Antoninus philosophus Marcomanico bello largitionibus, exausto iam erario ne prouinciales grauaret quicquid pretiose suppellectilis, & Imperialium ornamentorum, vestes vxoriae ac mundum omnem in foro

Trayani venundari fecit. Pudet, a, Gentilium principibus. Christianos pijs largiticulis superari. PHI. Non minus elegans ex his alia surgit inuestigatio. IV. RIS P. Cuiusmodi est? PHI. Scilicet id reip. vile, nū cum alterius detrimento sit procurandum. HYST. Haud multis res hęc agenda est, quia sanctissimo, maiorum nostrorum, & Atheniensium iudicio sepita nō ignoratur, PHIL O. Si placet audiamus, quia non paruo p̄iudicio nobiscum agit. FVR. Immo delectat. HYST. Popu. Romanu. F. Camillo Conss. Faliscos longa obsidione cinctos Magistri, literarū ludi de primarijs pueris prodicionem respuit, expectabilius ratus, in longum, atq̄ etiam frustra obsidionem trahi, q̄ sceleris turpitudine citam, certissimam victoriam contaminare, Maximis, Idem populus dispendiis, ac discriminibus subleuari poterat formidabilis belli, quod a generoso, ac potente rege Pyrrō inferebatur, si eque conducere duxisset veneno, vt armis vincere? Similiter Atheniensium, clandestino incendio subductū ad Cytheum Classis Lacedemoniorum opes comminuisent, & Imperatore, Maris vendicassent, nisi Aristidi minime honestum differentē audivissent, Palpatitis ergo istorum exemplo, q̄ intrepide defendi potest. Nihil quīq̄ vile, quod parum honestum videri potest. PHIL O. Pulcherrimum hic in philosophia locus, ac perutilis, quem copiose, ac luculenter explicauit Cicero, in officiis, a, Panetio de industria premissum, q̄ dubitare turpissimum ducebat, num possēt

aliquando vtilitas cū honestate pugnare. Censebat enim nihil esse vtile, quod non esset honestum, nullamq̄ maiorem partem in hominum animos irrepissē, q̄ eorum opinionem, qui hęc natura coherentia distraxissent, de qua re Cicero, omnium recte Philosophantium consensu, ac firmissimis argumentis concludendo (ait) Detrahēre igitur alteri, & eius incommodum suum augere commodum, magis est cōmuni vestram, q̄ paupertas, q̄ dolor, q̄ mors, quā cetera que possunt aut corpori accidere, aut rebus externis natura non patitur, q̄ aliorum spoliis nostras sanctitates, copias, opes augeamus, neq̄ hoc solum natura iure gentium, sed etiam legibus populorum. IVR. Iure quidem nostro valde abominabile est, cum alterius, iactura locupletari. Nunc me. Deus intelligo ex hoc philosophi fonte cōdilia manasse cōdita de rebus vendendis, nequid emptor ignoret, quod norit venditor, & dictum prestare oportere, & non dictū, quod interfūisset emptoris dici, vel non dici. PHI. Paulopost? idem Cicero, subiicit, qui ciuium rationem dicunt esse habendam, externorum negant. Hi dirimunt communem humani generis societatem, qua sublata liberalitas, beneficentia, bonitas, iustitia tollitur, quę qui tollunt etiam aduersus Deos Immortales impij iudicandi sunt, ab iis enim constitutam inter homines societatem euertunt. THE. Constituit hoc Deus illo compendioso p̄cepto, Diliges proximum tuum, sicut teipsum. PHI. Merito iccirco Socrates exorabatur eos, qui vile ab honesto se iunxissent. THE:

nostri etiam Theologi acerbioribus multo execrationibus (vt par est) insectantur. HYST. O tempora, o mores, in quæ incidimus, non solum in priuatorum las res penetrauit hæc pestis. Sed regias, quid, inquam regias, verum etiam sacerdotum sacraria occupauit, vt nihil iusti, nihil pensi, nihil recti habeant, nisi commodum, Assiduos, solos, beatos, ac frugi, insontes vero, aut ignauios, aut hipocritas arbitrantur, post mortem nulla de vita questio, Sed quantum auri, argentine relictum ab his, quibus sola arca fuit nisi scortum, aut ephæbus, aut alia, aut hæc omnia pro nudis, et esurientibus, quos ex officio pascere oportebat, Pæneas Pius secundus. Papa, Maximus, distare solebat, regio nomine indignus illum, qui suis commodis communem utilitatem metiretur, Quod dixisset de his qui honestatem non aliter metiuntur? THEOL. Beatus Bernardinus vociferatus in clerum plus iusto, etiam si vltro porrigatur capientem quibus nefas esse dicit, pluris vel nummo vendere, vel minoris emere. HYST. Sed humana isthæc, quid si diuina publice proferibi vidisset suppositis etiam licitatoribus? Diuina inquam illa propter quæ Pastor Petrus Simonem a se eiciens damnauit. O Bone Iesu semel, et clam Iudas te vendidit, a Sacerdotibus, et Pontificibus, emptus, vt saluum faceres genus humanum. At nunc, vt perdas centias in die, et palam venundaris, si emptor affuerit. Sunt qui hoc loco Populum Romanum

num incusent, qui glorie, et Imperij cupiditate totum terrarum orbem vi, et armis infestassent, quibus ipse accederent nisi iusto bello parta diuino, et humano iure retineri possent, et nisi iuste domitis vtili esset bonis domitoribus, obsequi quam licentiose viuere, non desunt celebres scriptores, qui doceant nullum iniustum, vnquam a Populo Romano, gestum bellum, quod ante Cesarum Tyrannides bellorum initia percuntanti cuiusque facile succurrit. Sed pro omnibus sufficiat magnificum Cicero nis, re censuisse testimonium, Verumtamen (inquit) quod diu Populo Romano, beneficiis tenebatur non iniuriis bella aut pro sociis, aut de Imperio, gerebantur exitus erant aut mites ne cessarij. Regum, populorum, nationum, portus erat, refugium Senatus. Nostri autem Magistratus Imperatoresque vna hac re maximam laudem capere studebant, Si provincias, si socios equitate, et fide defendissent. Itaque illud patrociniū orbis terrarum magis, quam Imperiū poterat nominari. I V R. Si principis est publica curare, ac tueri, nunc quid sic accipimus? vt quæ vsus diuinitat publici sint, curet, vt stadia, Theatra, Tempia, Porticus, Mœnia, Portas, portus, Item Iudicia, erarium. Pacem, Bellum, inducias, et id genus reliqua, non autem priuatis vtilia. P H I L O. Errant, qui ita opinantur quasi homines tantulum gratia coissent in populos; Vt nemo negocialem societatem in ipsiusmet societatis causa. Sed vt ex ipsa communi negotiatione priuatim querat, et affluentiū, necessitatibus subueniat, sic mortales, a

natura nudī, omniumq; rerum inopes, ac per se singuli ad paranda necessaria minime idonei, in mutuo sibi opitulentes, auxilia ad superandas necessitatum angustias ab initio conuenierunt. Indigentia (inquit) Plato. Ciuitatum origo fuit prima. Aristote. Communis utilitas (ait) coniungit homines in quantum confert singulis beneuolendi maxime, hic finis est, & publice omnibus, & priuatis. Si priuatis itaq; utilitatis causa Ciuitates ab initio conditę sunt, quo commodius, affluentius, securius & sine iniuria priuatis quisq; & sibi, & suis prospiciet. quāuis postea probe uiuēdi ratio accesserit, ac perpolitierit, non dubium est, eadem ratione oportere principem publicam administrare, scilicet priuatorum gratia, qua, & singulis in ciuilem societatem coitum fuit, quod plane efficitur, Si ex publico ad singulos commoda defluerint, alioquin impium mehercle nimis detestabile, ac minime diuturnum, Ciues in opulenta Rep. Tantalos fieri. HYS T. quod nobis, me miserum contingit, in natali solo nequicq; diuinarum, humanarumq; rerum participes sumus, & iniquiorum melior conditio, perlepidē iccirco M. Antonius Alterius noster. Vir suauitate eloquij, elegantia, ac morum grauitate clarus percunctanti cuiusdam respondit, se Ciues Zulfuratę, gentilitij villę nomē est, ex qua vitam uiuit, & quum inflaret ille, num Romanus esset? erras (inquit) Si Roma mihi patria siue matris, esset, nutrirer, utiq; prob dolor despecti sine honore, sine fauore iacemus, Haud nostro: quod recreat, demeri

to non

fures, non latrones, non maleficos. Sed alti ingenij, atq; animi nihilq; ob diuinam seruitutes remissi bonarū artium studiosos adhuc gignit mea Roma, Testis est Italia, quę Romanis ducibus equitatu, peditatuq; cum Gallis, ac Germanis fortissime nunc pugnat, locupletiores testes sunt hostes ipsi, cum quibus quotidie confligitur. PHILLO. Redeamus ad rem, quę stare non potest, nisi de peculijs sui diuitijs priuatis cuiq; quasi mammillas sugendas prebeat aptissime ad hanc rem animati corporis similitudine utuntur philosophi. Cuius busti si de pastis cibis speciales non transmiserit succos, ad membra, & minutos vsq; articulos debilitari, ac breui interire, necesse est. & propter ea sicut nihil busto uile est, q̄ non idem membris, neq; membris uile, q̄ non idē corpori, eodem modo nihil priuatis uile, quod non publice, & econtra Vnde palam sit priuata publicis vsq; adeo hęrere, q̄ ab eis diuelli nequeant. Similiterq; priuatis publica inferuire arctissime colligata esse, & qui vnū probe gerit, utrumq; gerat, oportet, nihilq; uile priuatis censeat, quod non sit publice omnibus, & econuerso subtili quis consideratione distinguatur, preclare igitur Cicero, inquit? Vnum debet esse omnibus propositum, ut eadem sit, cuiusq; utilitas, & vniuersorum, prætereā si quisq; Ciuis, ut sepe dictum est, particula est Ciuitatis, qui cuiusuis Ciuis non curat commoda, partem proculdubio deserit Ciuitatis. Totum Reip. corpus curari, Plato præcipit, ne pernitiosi tumultus, & seditiones excitentur, Princeps

B

ergo, & singulorum, & vniuersorum commoda procura-
bit. I V R. Hæc voluisse Vlpianum arbitror, quando di-
xit, Huius studij duc sunt positiones publicum, & priua-
tam, duos intelligo propositos fines, ad quos, & princeps,
& legum lator, & interpret legum debet semper inten-
dere. P H I L. Recte quidem sentis. Principis est om-
nium tam priuatim, quam publice repositam in se curam
non ignorare, & quæ omnibus prosunt, præponat his,
quæ paucioribus, & quæ nequeunt omnibus, Sed quibus-
dam prodesse, etiam si vel vni conducant, non negligere,
& omnia dicat istorum gratia publice, & priuatim
in Ciuitate disposita, & propter hanc ipsam, & non
aliam causam se ad principatum euectum Imperium ait
Arist. viij. poly. est gratia vilitatis subiectorum. I V-
R I S P. Hoc idem Iustinianus in nouellis constitutioni-
bus, ingenue profuetur, & gloriabundus se iactat his
verbis: Vt nostri subditi sub omni quiete consistant soli-
licitudinem liberati nobis in nosmetipsos pro omnibus co-
gitationes suscipientibus, illa agere quærentes, quæ vi-
litem nostris subditis introducendo, omni eos onere
liberent, & omni damno extrinsecus. H Y S T. Pro-
pter huiusmodi sollicitudinem sapienter, Diuus Dioclitia-
nus principatum molestiam esse dicebat, & ideo post
maximas victorias, ac gloriosissimos Triumphos, magi-
stratus se abdicauit, & pluries ac Populo, Romano reuo-
catus, maluit priuatim sibi viuere: Pius enim oneris,
quam honoris habent dicebant.

MARII SALAMONII DE
PRINCIPATV.

LIBER QVARTVS.

PHILOSOPHVS:

Ostremo, vt nihil desideretur eorum,
quæ ambitu publicæ vilitatis continentur,
Cuius studiosissimum principem esse
oportere iam concessissis, scrutemur,
Vtrum etiam, quæ ad mores perti-
nent comprehendantur, & dubio procul comprehendendi
omnium sapientum vna vox est. Plato in Republica,
& in legibus nihil prius asserere videtur, igitur de ho-
minum ad virtutem institutione ab in canabulis publicæ
curam suscipiendam præcipit. THEOL. quis
curiosus Romana Ecclesia, ordinauit ista quæ non solum
per statum discrimina, sed singula prope temporum
momenta, & ab ipsa prima diei natalis luce curam
suscipiendam, agendamque præcipit, & a Iusticis
diebus adhibitis probis viris, quos compadres vulgus
vocat, qui religione, & moribus pueros instituant,
vitam, vt sancte, instituta sunt omnia, sic ab his,
quibus commissa est diligentia impleretur. H Y-
S T O. vereor de Clero nostro dici iam posse idem,
quod de Græcis scribit Curtius, quot professione bonæ

rum artium malis moribus corrupissent. PHI. Hunc locum de Ciuium institutione copiose pertractat Aristoteles. ij. de Repub. planumque scilicet, non modo viuendi verum etiam bene, beateque viuendi gratia Ciuitates confluit, alioquin seruorum, & pædonum conuentus esset Ciuitas, & denique concludendo, ait, ex his manifestum est de virtute curam habendam quæque vera ciuitas est nominanda. Si proprium est Ciuitatis de virtute curam habere, pilam sit, Haud diuersum principis munus esse, qui personam Ciuitatis gerit, si neglectum virtutis populum indignus sit nomine Ciuitatis, longe indignior fieri debet princeps maiestate, & nomine principatus. Cuius rei multiplex proditur ratio, Cumque virtutis usus ad veram ducit felicitatem cuius gratia omnis bene constituta intelligitur Ciuitas, tum quæ sine amicitia, vt nulla alia, Ita nec ista ciuili consistere potest societas, morum enim similitudo inter se conciliat homines, secundum virtutem viuentes, dissimiles moribus, esse non possunt. Plato, vt simile simili, sic moderatum moderato amicum est. Immoderata vero neque inuicem, neque moderatis sunt amica, & veluti virtus constans, & perpetua est, sic eadem semper a virtute lex. Idem viuendi tenor sibi ipsi consentiens, & finis optimus est, vnde pulcherrima consensio, & illa pythagorica Armonia. Neque longe exequi petantur. Mea Romana virtutis dumtaxat, ope cum cælo de Imperij finibus litigasti, & tu mater Ecclesia, quando esuritione vescebaris, nuditate vestiebaris, ege-

state di tabaris, frugalitate ornabaris, fide cælum scans disti, continentia meruisti. Charitate posui Deum in excelso confedisti. Terram pro pedum scabello despectisti, Si sic viuere perseverasses nullum inter patres dissidium videremus, nulla de consilio decenniali esset contentio, nullus de corrigendis moribus metus, Sed omnis de sola animarum solute sollicitudo, Cætera, vt caduca, & vilia de spectata iacerent, at nunc prosligatis virtutibus, pro paupertate diuitiis, pro pietate rapacitas, & infensa Deo simonia, pro mansuetudine amicitio, fastus, superbia, pro frugalitate luxus Attalici, & plus Neronianis inuidiosa Atria pro pannosis fericijs, & purpureis inter vilissimas naturantur vestes, Pro ieiunijs crapulæ, & cens plura centenarijs, pro continentia omnium voluptatum exquisitæ illecebres, pro orationibus arma, & mathematicæ consultationes, pro Charitate bella, cedes, oppugnationes, excidia, & inter ipsos patres exitiale hoc ipsum, quod videmus excidium. Quid futurum censetis si Cardinalium, pars illa, quæ Pifus secessit consilij compos fiat, & alterum nobis opponant Pontificem, quis Gallorum, & aliorum in nos impetus sublinebit pro Ecclesia, & suo antipapa, Iure se arma sumere male persuasi. Antichristos nos appellantes, Verum si virtutis usus, si honos esset. Si Saluatoris præcepta custodirentur talia non timeremus vereor iratus ne Deus imbre in nos gradium vindictæ, mærentur maiora his nostra peccata in cilitio, & cinere plangendum, non est qui respiciat, nulla sacerdotis

bus, cura in afferenda, propitianda, procurandæq; Dei ira, cæci a, cecis ducimur. IURISP. quibus ergo artibus princeps bonos efficit ciues? An, vt ait, Vlpianus penarum cum metu, tum præmiorum pollicitatione. PHILOPHVS. Solon dicere solebat his duobus præmio, & pœna Remp. contineri quæ Haud in ciuilitate accipienda sunt scilicet, vt statim in delinquentem sequatur nisi virtutis indociles appaerent, & contemptores philosophicæ enim loquitur, Vlpianus videtur, bonos non solum metu penarum. Sed præmiorum exhortatione efficere cupientes, veram nihil. & non simulatam philosophiam affectantes oportet enim omnem operam nauare prius, vt discant bene agere. Aristoteles: in Republi. Nihil profunt vtilis sunt leges, quæ a Gubernatoribus decernuntur, nisi moribus instituti, & disciplina imbuti homines fuerint. Disciplina autem est, secundum Platonem ea, vitæ institutio, quæ in amorem virtutis paulatim adducit animum puerilem, & propterea deridet Idem Plato, & vt crudeles detestatur eos legum latores, qui statim constituit, quemadmodum scelera peccantur, quomodo vero homines beneuolentia discant, nihil adhibent diligentia. HYST. Ecce quàm plane experimur Sanctissimos, Canones vel minimum valere inter perditos nunc mores, in coaptandis in clerum viris, Vltima de moribus (vt ille ait) fit questio, O vitiam fieret vltima, Cordate Fedepol. Ennius moribus, antiquis res stat Romana virisq;

Maiores nostri vitæ huic diligentia Censu es tetricos, præfecerunt. THEOLOGVS. Aurelius, Augustinus in laudem Romanorum, ex republica, Ciceronis verba hæc scribit, neq; hi viri, nisi ita morata Ciuitas fuisset, neq; hi mores, nisi hi viri præfuissent, aut fundare, aut tam diu tenere potuissent tantam, & tam iuste, lateq; imperantem rempublicam. HYSTO. O, miseram temporum nostrorum conditionem, quæ nulla publice instituti, disciplina peccantes veniam nec speramus, neq; bene agendo præmia expectamus. Considerastis, quàm grauitate ferre nisi sunt quidam, quando in consilia plus solito conueniamus pro corrigenda cum inertis iuuentutis ignauiatate luxu, & petulantia, proq; conciliandis ciuibus inter se animis, & vbi reseruerunt inter Vrfinos, & Columnas positos armis, ac simultatibus. Iulio hinc, & inde Fabritio principibus vniuerso. S. P. Q. R. Aspilante in Capitolio desideratissimum, celebratam pacem, conceptam propterea animi molestiam desitum fuit dissimulare, quæ re cognita nonnulli metuentes voluntario exilio secesserunt, vt Iulius, Albertiscus, quæ in ciuium conseruatoratu hæc, & alia multa gesta sunt e, Republica, Pompeius Columna Episcopus Reatinus, Robertus Vrfinus, Princeps Senatus, & alij Ciues multi. Heu heu quo versa res est, vt qui quondam benemereri de republica studuissent, inter Heroas Claros venerabuntur.

At nunc in tabellam proscriptorum referri timent.
 In puniendis peccatis pessime, cum reis nunc agitur,
 aut bonis, aut vita, & bonis simul exuuntur, nulla cas-
 stigandi ratio, ut meliores fiant, nulla quoque exemplaris
 pœnæ, ut alii terreatur, & rarios fieri Cives non bonos
 amant Diui Triano inter cetera optimi cognomen tri-
 buit, & nulla fisci causa se principe bona esset, nunc ve-
 ro nulla mala Modestinum in causis dubiis contrafiscum
 intrepide iudicatum respondisse ferunt, pro fisco nunc sem-
 per fit iudicatio. Sapientes duas pœnarum species com-
 mendant, Castigationem et exemplum, Castigatio, ut
 qui imprudens peccauit, posthac fieret consideratior,
 vel quoties spes esset rerum ad meliorem frugem redi-
 re, exemplum appellant capitalem pœnam, qua ceteri
 admonentur. I V R. De hac pœna nunc intellexit Claud.
 Iureconsultum respondisse. Nimum multis personis
 crassantibus exemplo opus esse. H Y S T. Eandem pœ-
 narum distinctionem virgæ, & secures in fucibus præto-
 rianis pollicebantur, virgæ quod emendari potest, corri-
 gunt, Secures, quod emendari non potest, succidunt.
 Non ergo statim, neque passim maximeque a dicta causa ad
 eisdem prosiliendum est. T H E O. Peccantem iterum
 corripit, & non cedit Iesus præcipit, & arbor illa in frus-
 ctuosa post tertiam stercoreationem iussa est succidi.
 H Y S T. Aliud quoque notatu dignum in illis fucibus cer-
 nebatur, & colligati, & non soluti essent, vnde vsur-
 patum arbitror, & hodie vaginati glady Potestatis,

preferuntur pro fucibus, qui pretores præbant, ea ra-
 tione, & non in promptu, & ad manus de capite cogno-
 scentis expeditas secures esse volebant idest, & omnis pu-
 niendi ratio vinculo humanitatis, & misericordiæ dulce-
 dine esset irretita quæ non nisi lege, & inuitus ad vici-
 scendum accedere videaris. F V R. Audite ad hanc rem
 quæso eloquentissimi, ac Sanctissimi. Leonis Papæ ver-
 ba aurea hæc. Plus erga corrigendos agat beniuolentia,
 quæ seueritas, plus exortatio, quæ comminatio, plus charitas,
 quæ potestas. Sed ab his quibus sua querunt, non quæ Chris-
 tii ab hac lege discediunt, & dum dominari magis, quæ
 consuiere subditis placet, honor inflatur in superbiam.
 H Y S T. Dioclitianus Imperator Iustitiam sine miseri-
 cordia Crucem esse dicebat, dignum mehercule prin-
 cipe dicitur, furentis sane, & sanguinem huma-
 num anhelantis est precipitem in supplicia ferri. Scipio-
 sine nos ipsi vidimus, si memoria tenetis, in media vici-
 pe, eodem momento, & captos & capite truncatos mul-
 to, quod plerumque factus est princeps a, se imperatum
 ne supplicationibus vinceretur. P H I. quid audio, pul-
 chrus duxit, crudelior, quæ indulgentior videri. H Y S T.
 Antiquitus tanti de capite hominis Iudicium erat, &
 publica iudicia multorum grauissima, Censura agitaren-
 tur ex omni ordine lectorum iudicium, plebeio, Equestri,
 & Senatorio, ac differari numero, ut plurimum scilicet vno
 certa sententia vinceret, In causa Miloniana vnus, &
 septuaginta dati iudices memorantur, sebatque reis rectis

sandi potestas, quos volebant reuici, & in reiectorum locum ex Vrba alij subleuantur, auctor est Ascanius Pedianus, sub Imperio postea introductum de nullo supplicium sumi, nisi proprio Cesaris chyrographo tabella subscriberetur, & quom in humanum ducerent etiam in facinorosos sequere, Aqua & Igni interdicens ius induerunt, Interdicto enim earum rerum vsu, sine quibus vita consistere non potest, rei inter mortuos numerabantur humore sane, & calore corpora animari intelligebant. Hinc a, noua nuptia ignem, & aquam tangi instituerunt, Quod institutum ad lucin sacris nuptialibus retinemus, Cruenta vero supplicia raro, & in humiliores, ac perditissimos, exercebant. Nunc autem vnius, stulti arbitrio, & indicta plerumque causa in omnem partem secures expediuntur, horret animus, dum recusant in mentem carnificina illa, quam quotidie pro spectaculis spectamus, de excelsis per longa supplicia, & candenti forsice excarnificatis corporibus, Olim non nisi atra die, ac deserto, & infami loco supplicii rei subiaciebantur, Nunc vero ipsa die, ac via celebri qua in Consistorium itur, quasi conmeantibus, gratum sit in crucem actorum spectaculum, Non sic Maiores nostri sed humaniter, clementer, religiose, & sacerdotibus omnino piaculari esse voluerunt, ne vita forent inoptabili. PHILOSOPHVS. Platonis cum est etiam istud institutum in Epistola ad propinquos Dionis, scribit, Sacerdotem inferenda necis,

carceris, exilij Sententia contaminari nefas esse. Idem in Gorgia ait, non decere Sapientem inoptabilem vitam habere, inoptabilem putat eorum, qui capitalibus dicunt. IVRISP. Hoc idem sacris constitutionibus continetur quauis Episcopi hodie titulo, Gubernatoris huic ministerio presciantur. PHILO. Dic prudentissime, quam bene Episcopus orabit pro populo. Vir sanguinis, quam bene plebem suam instruit, Cuius inter tortores, & carnifices conuersatio est, & de exortendendis equaleis sedula disputatio, quique pulchrius, ducit solertiores latrunculatorem, quam religiosum Episcopum haberi. HYST. Dirus, non Diuus Dioclitianus, magistratibus Urbicis, prouinciarumque, Presidibus tantum curę adhibuit, vt neque modestiores vnquam, neque iniustiores, extitisse perhibentur. Huic autem pudet a, Cesarum ignauissimo in moderamine Iuris dicundi nostros superari, ad magistratus, deliguntur, Inclementes, rapaces, Callidi, & plerumque licitatione vincentes, ea (quod peius est) lege, vt nullis legibus etiam repetundarum teneantur, Vnde verum experimur illud Aristotelis, qui legibus hominem preponit, seque simam, bestiam preponit. PHILOSOP. Obseruate obsecro, hec Platonis, quarto de legibus verba, Interitum (inquit) illi Ciuitati paratum video in, qua non lex magistratibus, sed legi magistratus presunt salutem vero illi, vbi lex seruientibus, magistratibus, dominatur. HYST. Inter ipsas namque leges, & secures, & tri-

bunalia flagrans in omne facinus libido dominatur. Cuius rei quum grauate premeremur, & in consilijs publici. verba fiorent, detestari nostra consilia cepta sunt, nec ante calumniari desistim, quae Curia clauderetur Eloquentissimus. Tertullianus honorum virtutum, & pro rebus minime improbis negat esse conuenientulas, Diuus Antoninus respondit. Iustam seruitutem seruentium querelas magis tractationis aduersus dominos suos audiendas nobis vero ne hiscere quidem concessum, in Phalaridis Tauro bullientium mugitus, inibitos nusquam legimus, crudelissimum quod est, & supra quae dici possit, in tormentis tacere iussis tormentum. PHI. Bonis autem moribus imbuuntur Ciuitas, verbo, & opere, quibus solis omnis res est institutio continetur. THE. Saluator noster cepit prius facere, quae docere, qui iubet, aut docet, & non facit, seductor est, ad vitiumque instruit. Lactantius, Incongruens, atque ineptum non in pectore, sed in labijs habere bonitatem. Verum nemo effragatius expressit, quae Sanctus Basilius Ille, quem ex multitudine rerum cognitione magni Graecia vocitauit, li. de lib. stud. qui enim inquit, virtutem in cetero hominum laudant, amplissimisque verbis extollunt, ipsi vero, & libidinem temperantis, & quae sum iustitiae antepouunt, hi mea sententia nihil differunt ab hystrionibus, qui cum poemata in scena agunt, sepe, ut Reges, vel ut potentes prodeunt quum in neque reges, sint, neque potentes, neque omnino forsitan liberi. At hic vltimus est iniuriae terminus, bonus videri, quom non sis.

PHI. Non Crisostomus sequitur populus id est qui bene loquuntur, & male agunt. Sic Impera. Pertinax huius scenodi homines appellabat. Mores principum regulae sunt viuendi Ciuibus, ac exemplar validissimum, in quos omnium conuersi oculi insudant fieri similes. Morum verum dissimilitudo parit odium, Sic similitudo gratam gestis quibusque ea agere, quae Principem obiectant, quae res quantum valeat ad mores Ciuitatis, Plato docet his verbis, non multo labere, neque longo tempore Tyranno opus est, ciuitatis mores mutare. Nam siue ad virtutis officia, siue contra ciues perducere velit, ipse primus viam, perquam sequantur ceteri, ingredia tur oportet, omnia in seipso primum expressa praescribat agendo, alia quidem laudans, atque honorans, alia vero vituperans. HYST. Eleganter ergo Junior Plinius Traiano dixit. Vita principis censura est, eaque perpetuo ad hanc dirigimur, ad hanc conuertimur, neque tam imperio nobis opus est quam exemplo. THE. Hinc Apostolus ad Tymotheum, scribit, Forma esto fidelibus in Conuersationem, in fide, in Castitate. HYST. Sed quid sapientum, ac suarum dogmata commemoramus, nonne ipsi experti sumus, quae diu virtuti honor fuit Papalis, non solum Curia, verum etiam Vniuersus Orbis delectissimis, atque Sanctissimis abundauit viris, At ubi vitia irruerunt, & in summa arcis pro Tribunali visa sunt dare honores, nemo bonus fieri concupiuit, si dignitates omnes auctiorum cernuntur, quae virtutum splendore mereri debent,

quis ad hęc fastigia anhelans, anbellant sane omnes, cum mulandis opibus non inuigilat, cumulari autem sine vitio vix possunt, vt in prouerbijs legitur, qui festinat ditari, non erit innocens, pudet dicere, quibus gratis pascent dignitatum portę. Nimirum si tam paucissimi tonariorum artium sunt studiosi, Veraq; vox illa, Sub bono principe mali Ciues esse non possunt, & contra, Sub malo principe boni esse non possunt. THEO. Grande dubio procul. in principibus crimen. ac pernitiose contagiosum, quando eorū exēplo populi discunt intēperāter viuere, & vsq; adeo grande, q̄ expetibilis sibi sit crude iter cędi, Christo Iesu nostro acclamante. Siquis scandalizauerit vnum ex pusillis istis, expedit ei, vt, in collo eius suspendatur mola asinaria, & mergatur in profundum maris. HYST. Quid si scandalizat orbem vniuersum? THEOL. Tot mortibus dignum Beatissimus Gregorius tradit, quot ad subditos perditionis exempla transmittit. Atq; omnium deſtorum consensu tanq̄ hęc reticis Episcopatu eiciendus, In corrigibilis enim quisq; non immerito inter hereticos nominatur, ea vel maxime ratione, q̄ peccandi impudentia non nisi ab incredulitate profici igitur locupletissimo Cypriani testimonio in hęc verba, Diem domini, & iram dei, & incredulis dira supplicia, & statuta perfidis dira tormenta nemo considerat, quod metueret conscientia nostra. Si crederet, quia non credit, omnino non metuit, si autem crederet, caueret. Si caueret, euaderet, Clemens Papa. Qui enim

rebelliter viuunt, & discere, aut agere bona recusant, magis Diaboli, q̄ Christi membrum esse ostenditur, & potius infidelis, q̄ fidelis esse monstratur. PHIL. Postq̄ scandalizatio tam exitiale scēlus est. Vtrum opus est a vero procedat crimine, IVRISP. Sunt qui exigunt, verum sit, crimen, & notorium vsq; quo scandalus pariat in populo, quorum iuuatur sententia, si nemo presumptione dammandus multo certi minus sum. Pont. Cuius culpam redarguere audeat nemo mortalium. TH. Diuersum eloquentissimi, Martyris Cypriani vrget auctoritas li. de Sing. Cler. Peius est (iucit) q̄ mechia Continentiam ducere criminosam, & infamem facere sanctimoniam, Idem Cyprianus li. de habitu virginum. Excusari non potes, quasi mente casta sion, & pudica, redarguunt te cultus improbi, & impudicus ornatus, nec computari iam potes inter puellas, & virgines Christi: que sic viuunt: vt possis adamari. Et utiq; scandalizatio Deo infensa est: non ob id solum: quo peccatur. Sed quo scandalizatur, Nam: & peccari potest sine scandalo: vt illud Apostoli: Si non caste: caute: & scandalizare potes absq; eo peccato: quod peccare videris: nihil interest quo ad nos mortales: male vel agas: vel agere uidearis: Si me fugit vere nū feceris: non me fugit: per id quod peccasse videris. Neq; minimum peccat quisquis sic viuunt: vt peccare videatur: non enim in eo: q̄ non facis: Sed in eo: q̄ facere videris: scandalizas: ad hęc Aurelius Augusti, li. de Com. Vitę Cleri,

Dux res sunt conscientia, & fama, Conscientia est necessaria tibi, fama proximo tuo, qui confidens conscientię, negligit famam, crudelis est, quę crudelitas viri disertissimi, non in seipsum, vt vulgo creditur. Sed in alios est, qui male agendi inducunt licentiam, vt Idem Augu. Alio loco declarat dicens. Non sunt audiendi, qui sibi sufficere conscientiam dicunt. exilimationem autem non solum impudenter, verum etiam crudeliter contemnentes, quum occidant animas aliorum. I V R. Non ergo suspitionibus sic Pont. iudicatur, Sed manifesto scandalizationis delicto, hinc nullis accusantibus sanctissimum, purgandi ius introductum legimus, & sponte multos Pontifi. Maxi. sibiisse colla, vt iuxta Leonem. iij. H Y S T. Hodie capitale est, de purgatione, aut Consilio cogitare, nec ob aliud tot annos infestis oppressa armis miserabiliter luget Italia In cuius excidium omnium Christianorum concitata sunt arma omnium barbarorum immanitas, ac rabies irritata, testis est Verona, Vicentia, Patavium, & reliqua. Venetia tota. Item Emilia, Tuscia, Rauenna, Brixia. Vbi sine discrimine gentis, sexus, locorum spiritum crudelissime non ignoratur illi infantes, direpta templa, profanata sacra. Moniales, Virgines, Nuptę, atq; innuptę cęse, stuprate, vendatę, prostitute, nec ante ab hostiibus cessatum, q̄ per pauci ad infanem miseriam reseruari intelligerentur Ter signis collatis pugnatum supra ducenta millia Christianorum desiderata, plus riuulis decurrentis sanguinis

nis humani, q̄ imbrum irrigata terra, delirant Reges (vt ille ait) plectuntur achiui, pro aliorum nequitia penas dant innocentes, & q̄ crudelius est, deletis sepe corpibus reintegrare bellum non cessant, quo ventum est. Aurum Ecclesię, ex elemosinis in alimoniam pauperum, & captiuorum redemptionem congestum, effunditur in perniciem etiam animarum, Orabat Moses vt vinceret, non pugnabat, Cecidissent Reges, & Duces Longobardorum, si Diuinus Gregorius humano sanguine polui non formidasset. Ambrosius irruentibus ad Ecclesiam occupandam armatis ne qua strages sequeretur non resistit vi, vt poterat, Sed oratione, & lachrymis, quę sola Clericorum arma esse dicebat. Idem Ambrosius Theodosium Imperatorem & Templi aditu repulit, q̄ in Thessalonicenses siue Innocentium discrimine seuisset, qualem arbitrari se prestitisset erga eos sacerdotes & qui haud dissimilis seuitię extitissent, quid si vidissent deustatis Italię Urbibus, & centenis millibus, Christianorum cęsis gentilium more superbos per Urbem trahi triumphos, solemnia Deo vota solui, gratulationesq; agitari contrarius triumphandi, Santissimaq; Ciuitatis nostre instituta, quę nunquam funestis Ciuium, Sociorumue victorius letari visa est, quibus verbis humanitatem tuam efferam. C. Antonij victor Cautilię, q̄ abserfos gladios in Castra mestos rettulisti. Inuidiosum sane censebas (et si optabilis, et Reipublice per necessaria ea victoria fuerit), sanguinolentis gladiis Ciuium, vt externos

rum cruore hostium exultare . L . Cecinna & C .
 Marius , vt Ciuilibus sanguinis auidi , sic moderatissimi
 victores , quod non protinus ad templa Deorum , &
 aras cucurrerunt . I . Sylla insoens quantum victor fue-
 rit , de confectis pro sepe bellis Ciuilibus neq̃ vnquam
 orans , triumphansq̃ uisus proditur , deniq̃ Fabius me-
 minit , lauream nec Senatam cuiquam decreuisse , neq̃
 quenquam sibi dari petuisse , Ciuitatis parte lacriman-
 te . THE . Neq̃ mirum si tam execrabilis est scan-
 dalizatio , quod plura deterrima inde sequuntur , ma-
 la , ipsius charitatis derelictio , Christianis infidelitas , &
 peccandi licentia , non Christianis irridendæ , ad des-
 teslende (quod peius est , religionis ausa , Apostolus ,
 si propter escam frater tuus scandalizatur iam non in
 Charitate ambulas , noli esca tuum perdere , pro-
 pter quem CHRISTVS mortuus est . Cyrianus ,
 blasphemiam ingerit religioni , quam contulit , qui
 quod confitetur non ante omnes impleuerit . ne Chris-
 tianitas credatur esse fallacia . & mechatio uideatur
 sanctitatis uelamento uestita , propter quod Dominus in
 Euangelio sic prænunciat dicens , sic lumen uestrum lu-
 ceat coram hominibus , vt uidentes opera uestra bona ma-
 gnificent patrem uestrum , qui in Cælis est , Paulus , es-
 stote sine scandalo Iudeis , & Grecis , & Ecclesie Dei ,
 sicut ego , qui per omnia omnibus placeo , non ques-
 rens , quod mihi utile est , sed , quod multis , ut sal-
 uati fiant . Simon Petrus . Hæc est uoluntas Dei vt

beneficentes obmutescere faciatis stultorum hominum
 ignorantiam , quomodo ergo obmutescere facient , qui
 blasphemias ab infidelibus prouocant , & fidelibus
 perniciosum præbent exemplum . Iccirco Paulus ad Ty-
 motheum scribit . Non percussorem Episcopum , idest ,
 qui conscientiam non percutiant singulorum , ut contra
 Iouinianum placet Hieronimo , male ergo Gratianus
 interpretatur , ne proprijs manibus , aliquem cedat , qui
 sensus , quum non quadraret , eidem Hieronimo sias-
 tm subiunxit ; non enim pugilem describit ser . Aposto-
 licus , sed instituit , quid Pont . facere non deberet , absine
 re omnino debet non solum ab his , quæ turpia sunt Epi-
 scopus , uerum etiam ab his , quæ indifferentia habentur ,
 quando propterea prospicit in scandali offensam incide-
 re . Idem Paulus ad Corinth . Si esca scandalizat fra-
 trem meum non manducabo carnem in æternum .

PHYLOSOP . Principem ergo , & esse , & credi
 bonum uirum oportet , si uirtutis studiosam reliquam
 multitudinem fieri desideramus . IURISPER .
 quibus uirtutibus prestare debet princeps ? THE .
 Omnibus quidem , & iccirco Aquinas nosler ait . Non
 dicitur esse aliquis bonus princeps nisi sit bonus per om-
 nes uirtutes morales , & prudens , unde oportet Polyhi-
 cum , idest Rectorem polythie esse prudentem , & per cou-
 sequens bonum uirum . PHYL . Et in primis prudentia ,
 quod dux est aliarum omnium uirtutum ; similis
 ter ; & Temperantia ; sine qua nemo iustus esse pos-

testi. Nam sicut Haud quisq̄ est, qui vicino, familiari
 ue forti, aut liberali, multarumue artium perito conten-
 tus sit, nisi sit etiam temperatus Pariter nec intemperato
 principe letari potest. Hinc Plato ait, Princeps si tempe-
 rantiam non habeat, reliquas licet virtutes habeat, nihil
 est. Item magnifica liberalitate vsq̄ adeo pollere debet,
 vt ne minima pecuniarum cupidinis suspitione, macule-
 tur, q̄ si in pretio ce-sus, habeat nemo non auripera effi-
 cietur. I V R I S P. Nihil mihi videtur istuc absurdi con-
 tinere, quinimmo plus reipu. expetenda Patri familias
 diligentia quam inertium desidia, Patris enim familias
 est opus, querendarum sollicitudo, inq̄; economicę suis
 vii mercaturę quęstus, et medicine sanitas, quę sollicitu-
 do homines reddit solertiores, industrios, quiq̄; quara-
 tumignauis prestant, tantum Communitati sunt vtilios
 res, diuitię singulorum non alterius, magis ingruemi-
 bus, necessitatibus, quam vniuersorum esse intelligunt,
 quo opulentior est respu. et potentior, et sublimior, et
 nobilior sit, est necesse, si pauperes Maiores nostri extis-
 tissent, tam late Imperantem Remp. non habuissent tas
 mesi armis bell. geretur nihilominus, belli neruus, est pe-
 curia, quam desiderantes sunt umbelles, inermesq̄; pre-
 terea pauperes fecicitatis Aristotelicę compotes haud fie-
 ri possunt, q̄ vsu exercendę liberalitatis desituantur.
 P H I. Et si in fronte falsa opinione precepta isthęc ve-
 ra videantur in recessit tu, qui penitus introspexerit, et
 libranine rationis pensitauerit, nihil tam inimicum rei

publice comperiret, q̄ diui iarum illecebras, licet patri
 familias officium sit, quęrere, et quęsita tueri, citra vitium
 tamen accipimus, vt non ducat in delitiis ditari, Sed non
 egere. Hinc diues dictus, q̄ nihil egeat quasi Deus, Ege-
 re vero sapientes referunt ad necessitatem, non autem ad
 luxus, et voluptates, neq̄ Diues definitur, qui multa
 hebēt. sed qui paucis eget, quiq̄ egere non ignorat. Nam
 quo plura habeas, pluribus egeas est necesse, diuitię mo-
 deratione animi terminantur, non rerum affluentia, Ca-
 to Portius sibi exprobrantes, q̄ multis egeret, deridebat,
 q̄ nescirent egere, opes itaq̄ appetendę pro instrumen-
 to ad bene, beateq̄ uiuendum. T H E O. Hoc illud bo-
 num opus est, de quo Apostolus sic ait. Qui Episcopatum
 desiderat, bonum opus desiderat, id est occasionem exer-
 cendarum virtutum habere, secundum Hieronimum.
 P H I. Verum quia difficile est in delitiis diuitiarum vera-
 sari, et illis non reprehensibile est, eorum te, te insidiosis
 blanditiis committere, quibus facillime captiuaberis sa-
 pienter ergo Crates ille Thebanus proiecto in mare non
 paruo auri pandere abite, dixit, pessimę voluptates,
 Ego vos mergam, ne ipse mergar a vobis. Pythagoria-
 ci, Platonicı, ac stoici in solitudinibus, et desertis, ac
 pestilentibus locis habitasse fruntur, ne ulla voluptas-
 tum illecebra a contemplatione sapientię auocarentur,
 T H E. Ad hanc rem Hiero. contra. Iouinianum sic lo-
 quitur. Si quis existimat versari inter delitias, et deli-
 tiarum vitium non teneri seipsum decipit, quam enim pro-

cul ab his remoti *sæpe* capiamur naturæ illecebris: & cogimur ea: cupere: quarum copiam non habemus: quanto magis si circumdanti rebus uoluptatum esse nos liberos arbiruemur: vetus quo sententia est. difficile: immo impossibile est delitijs: & uoluptatibus: affluentes, non ea cogitare: quæ gerimus frustra quidem simulant salua fide: & pudicitia: & integritate mentis: se abui uoluptatibus quum contra naturam sit: copijs uoluptatum sine uoluptate frui: & Apostolus hoc ipsum canens dixit: quæ autem in delitijs uiuens est: mortua est. P. H. Y. Periculosa: itaq; res est: & usq; adeo periculosa: quod reprehensione non carebit quisquis continentiam: uel prudentiam proficitur: & huiusmodi discriminibus: sese oblectaret non reformidat: satius quippe existimo per egestatem liberalitatis usu carere: quàm tam infami periculo se committere. H. Y. S. quod si ratio non suadet: suadeat saltem haud latens: atq; domesticum experimentum. Rigiditas Romanæ Ecclesiæ aduersus uoluptatum illecebras diuitiarum delinquentis em. lita: atq; prorsus effeminata cernitur: & quæ calcare humilitate superbiam: & Imperij fastus despicere solebat: posita nunc mansuetudine cæca ambitu. nis libidin. furens dominandi potestate superbit. quid maius unquam Rom. Imperioz quod tamen non alijs armis: quàm diuitiarum blati. ditus expugnatum: atq; euersum: uidentur salutar. quisquis res magnas ui diuitiaru. p. agi putat: atq; nec armis preclar. quicquàm conficit: sine prudenti. cõsilio: & authoritate: quid humilior castio Ro-

muleis, quid eiusdem victrijs gloriofus, non opulentiã, sed virtutis robore, totiens de finitimis triumphauit, Deus creuit, non creuit, immo inter ipsas res Romana luxuriosis diuitiarum opibus, quid plura? postquam sapientissimi, Catonis habemus testimonium cuius, uerba in oratione ad Senatum contra Catilinam sunt hæc, Nolite, (inquit) existimare Maiores nostros, Rempubl. ex parua armis magnam fecisse, si ita res esset, multo pulcherrimam haberemus, quippe Ciuium, atq; Sociorum armorum atq; æquorum maior copia nobis, quàm illis, est, sed alia fuisse, quæ illi magnos fecerunt Domi indulsoria, foris iustum Imperium. Animus in consulendo Liber, neq; delicto, neq; liberi obnoxius, pro his, nos habemus luxuriam, atq; auaritiam. I. V. R. I. S. P. E. R. I. T. nugæ audire uideor. Si neq; armis, neq; pecunia res magnæ conficiuntur, quibus rebus dicitis confici. P. H. Y. L. O. S. O. Non animaduertisti Cætonis recitata uerba, quod magistra uirtute. Hæc sola sapientes facit, fortes prudentes. Hæc nihil fugendum docet, nisi ignauiã, turpitudinem, uitium, nullos hostes formidabiles fore, nullum locum asperum, inaccessibilem, inexpugnabilem, nullum laborem insolitum, sitim, famem, uigilias tollerare, sub diuo iacere, sole, hyemibus gelu, frigore, durare membra, solos hostes odisse. Ciues, et si. ios diligere iustitiã colere, Deos propitiare suppliciter, pro fide, pro patria pulchrum mori. Hostes inuadere, loco pellere, Ciues seruare, ante alios ascendere inuocare, dicto parere

re, HYST. His me hercle artibus fundata res Romana creuit, potentissimi: reges domiti, bellacissime gentes, ac populi subacti, parua sepe militum manu, numero si hostium exercitus deleti. I V R. Superuacua ad rem bellicam sunt isto modo pecunie, P H. nisi quatenus necessitati que cito expletur, faciant satis, nullus diuitiarum cumulus satis est his, qui mercenario belligerant milite, & Tyrannis in primis, alia sane ratio est pugnantium pro patria, pro Imperio propagando, vel conseruando longeq; nobilior pro libertate, pro liberis, pro focis. pro laribus, alia alienigenorum qui conductitia sipe pugnant. quid ab his preclarum expectare possumus? qui stipem, quam seipsos habent chariorem, aut sipe se putant uilliores. Nunquam ad tantum fastidium res Romana, peruenisset, si non suis lacertis dimicasset, HYST. quantum interfit pro se, an pro alijs pugna re, Pisani memorabile documentum nostra atate prestiterunt, omni pecuniarum, & sociorum auxilio inopes, quattuordecim annorum obsidionem fortissime, soli sustinuerunt, non modo aduersus Florentinas opes, verum etiam uniuersos prope Italos, Gallorumq; impetus, qui omnibus, tum formidolosus erat, splenduit, tum Pisana, virtus etiam feminis iuxta viros, pro muris, pro portis, pro stationibus, die, noctuq; militaria munera intrepide obeuntibus merentur certe suarum laudum egregium preconem, Sed militum interest, vt ille ait, in que cuiusq; temporis virtus incidat, quia pro libertate pugna-

bant, vbi ab omnibus, iuandi erant, pudet, dicere, vel spectatores suarum virtutum, vel expugnatores omnes senserunt. I V R. Profecto ista ratio efficitur quod mercenarij milites vel dum in Castris, degunt, vel in bello cadunt, iisdem honoribus, & fauoribus non gaudeant, quibus, pro patria pugnautes vel occumbentes. P H. Blandiuntur aepol sibiipsis Potentatus nostri temporis, quando se magnos existimant, quod pecunijs, & multo conductio abundans militis, Ego vero solitus sum dicere, imbelles homines. quauis locupletes, & qui alienis manibus preliantur, neq; bello, neq; pace potentes, quid, si pecunie non suppetant? quid si mercenarium non inueniat militem? Et profligato exercitu. vnde, & quam presto; & quam strenuum reparabit nisi fortuitum quensq; rudem, inexercitatum, vel trioboli militem. HYST. Verissima loqueris: experti nunc sumus Gallorum: & Venetorum vires longe minores esse: quam vulgo credebantur: Gallorum potentia: que pridem omnibus terrori erant breui imbecillis apparuit peditum indigna: uno impetu Italia perisi: itaq; qui aliena appetebant. de suis nunc cum Hispanis: & Anglicis dimicare compelluntur: quod non aliunde est: nisi quod externo belligerant pedite: & quauis strenuissimo abundant equitatu, atq; pecunia: verum tamen sine peditatu non est exercitus: aptissime Epycrates vir in re militari peritissimus: pedites manibus similes esse: dicebat: & equites pedibus: longe autem imbecilliores apparuerunt Veneti

homines imbelles viroꝝ . s . peditatu : & equitatu nisi
 conductio: quęnam potentia ipsorum: cerferi potest: quę
 tota ab unius Bartholomęi Albiani fortia, p̄debat, q̄ licet
 fortissime, ū gallis pugnauerit, et optimi, ducis, ac strenua
 issimi, militis munia obierit, imo acri p̄lio superato oia.
 Veneturū, p̄ter vr̄bis, męnia amissa uidimus, deq; ipsis
 actū fuisset, nisi Iulij II. Pont. Rcm. irā turpiter placas
 sent p̄ Orato. s. Publico, decreto ad hoc ipsam destinatos
 Pontificis pedibus calcandas ceruices uniuerso spectante
 Pop. Romano suppliciter porrexissent. Quam breui res
 Romana cecidisset, si post unam, alteram. atq; alterā ad
 Tycinum, Trebiam, Trasimenum, & Cānas memorabi
 les acceptas clades, necuo, & ad manus expedito peditas
 tus, & equitatus. Ciuium delectu reparari exercitus, non
 valuissent. P H Y. Satis euagati sumus tempus est rece
 ptui canamus. Postquam exemplis lucidatus est insidios
 sas fore opum delicias, & veneno male plenas, quas, vt
 materiam omnium malorum nemo sapiens, ut Christus ait,
 concupiuit, superest huius rei cā nō ignoret, quę licet fer
 tissimis argumētis explicari possit breuitatis in gratia sus
 ficiat. Platonis iii. de Rep. recitasse oibus probata verba,
 quę ueris ē uesiro nunquam desinant p̄ctore. Si inter
 stultos cōnumerari si gitis. Constat (inquit) impossibile
 esse in Ciuitate diuitias honorare simul, & temperantiam
 possidere, sed necessarium est, ad alterius extimationem
 semper a terum neq; ligi, & alio idem loco ait. quando
 in Ciuitate diuites, & diuitem r. m. m. r. Virtus, pro

beq; viri despicuntur, incenduntur ad ea studia omnes,
 quę in honore sunt. T H. Hinc Iesus nosler dixit, facili
 us Camelū transire perforamē acus: quā diuicē intrare
 in regnū cęlorū, & Hieron. Li. Conuers. Christ. Iustin.
 non est abundans extraneis facultatibus. I V R. Quod
 audio? diuites ergo beari nequeunt. uerū tamē multos legi
 mus viros sanctos locupletes fuisse. T H. quidam diuites
 sunt auari. opulentiam amare & illam in pretio non has
 bere est impossibile, quia ubi Theaurus tuus, scriptum
 est, ibi, & cor tuum. Nemo potest Deo, & Mamone
 seruire, & de his, qui diuitias in honore habent Plato
 loquitur, & Saluator nosler, diuites Camelis comparat,
 quidam diuites non sunt auari virtutes suscipiunt. ac ues
 nerantur, studium tamen sine iniuria cumulandorum os
 pus non negligunt, & hos dicimus non facile saluos fie
 ri, & hi sunt, qui seminant (vt Iesus docet) inter spi
 nas: Nam uti difficile est, diuitiarum delinimentis non
 capi; ita non facile ad virtutes diues accedit. Causam
 Diuus Hieronimus Lib. de Conuers. Christ. differens
 sic loquitur, fluxu enim rerum, & ubertati copiarum
 animus soluitur, vigor mentis infringitur, virtus corp
 oris enervatur. Alij uero, qui sunt liberales, id est
 qui ad usum virtutis effundunt diuitias, hi beati, &
 Deo similes sunt; qui uero ad malos usus erogant, licet
 largiter. infelices sunt, prodigi. & gratiæ Dei dissipato
 res. Sunt alij, qui non, iure proprietatis sunt diuites,
 sed usu, & ministerio, vt p̄lati, Episcopi, & reliqui

Ecclesiastici dispensatores. Si panem frangant, quibus, et quando ius est, de liberalitate nequaquam laudantur, sed de bene administrata pecunia, sin sibi habent, aut suis delictis indulgentes impediunt, impijssimo. ligantur furto, Nam aurum, quod possident, elemosinarium, & panis pauperum est, inter quos aequa divisio non liberalitas est, sed pia distributio, quod si non fiat, eris alieni, & exorientium panis fraudatio est, IV R. Quod si, Princeps virtutis sit expertus? PH. Et sibi, & alijs conclamat, calamitosusq; conditionis foret, sibi, quod eis, vita quam misera est inquit Plato, & ab omnibus fugienda in quo anima, qua vivit, per vitium est depravata. Idem in legibus, si homo unus, aut paucorum potestas voluptati, & cupiditati deditum animum habeat, hisq; repleti desideret, quoniam id minime assequatur, inexplebili. inextinguibili ardore, & insanabili morbo vexatur, (hac Plato) & non dubium est. quod voluptuosus hominibus, furor sit legis paululum uoluptas, horum autem causam Christianissimis eiusdem uerbis explicatam attendite a se perbis (ait) lex diuina respicitur. quod mox sicut Dei legem derelinquunt, ita deseruntur a deo, deserti autem, & peccant atrocius, & miserabilius, cruciantur, latius eadem Mercurius Trimegistus disserit in Pyramandro a quo Platonem didicisse opinor, sic enim loquitur, Pyramander. i. mens diuina, adsum ego (inquit) his, qui boni, pijs, puri, religiosi, sanctiq; sunt presentia mea se ro illis opem, adeo ut statim cuncta dimiscant, patremq;

pacatum, propitiumq; habeant. Itaq; gratias agant benedicentes pie, & hymnis solemnibus, collaudantes, concedunt sane corpus morti suae, sensuum illecebras fastidiant, utpote qui plane diiudicent, quam laetifera sensum lenocinia, quin etiam ipsa mens ianitoris muncere fungens insidiantes insidias corporis haud quaquam permittit finem consequi suum, aditus autem, per quos blanditiæ manare solent, iugiter intercludo, libinumq; fomes omnes extinguo, contra ab ignauis, improbis, inuidis, iniquis, homicidis, impijs procul admodum habito, permittens eos Demonis ultoris arbitrio, qui ignis acumen incutiens sensus asfligit, magisq; ad patranda scelera hominem armat, ut turpioris culpæ reus acriori supplicio sit obnoxius eumq; sine ulla intermissione ad insatiabiles concupiscentias inflammat. TH. Propterea supplex præcatur Rex David dicens; Ne derelinquas me domine Deus meus, ne discesseris a me, intende adiutorium meum domine deus salutis mee; & iterum; Non auertas faciem tuam a me; in quacunq; die tribulor; inclina ad me aurem tuam: Verum si pensculabimus supradicta Trimegisti; & Platonis verba: non differunt ab illis Pauli ad Romanos; sicut non probauerunt (inquit Apostolus) Deum habere in notitia: tradidit illos Deus in reprobam sensum: ut faciant ea: quae non conueniunt. repletos omni iniquitate: & malitia: fornicatione: & auaritia: nequitia: plenos inuidijs: homicidijs: contentione: dolo: malignitate: & usuris: & deo

L I B E R

tractores; Deo odibiles: contumeliosos: superbos: elatos: inuentores malorum. H Y S T. His verbis mihi videtur Apostolus me hercle nostris temporis mores taxare; qui nihilo meliores cernuntur quamuis uera Dei cognitio habeatur. T H. Accuratus, dixeris haberi posse. Nā Iōā nē Apost. ad Ecclesias scribens ait, qui dicit se nosse Deū, & mī data eius, nō custodit, mendax est. P H. quantum uero aly pestilentes sint mali reges quorum ductu omnes intēperanter dēgant, uitamq; uiuant infelicitissimā Paulo ante vberim, demonstratum est, bonos, & graues uiros odio omnino habēt, quorū sanctitate uitae suae ipsorum seq̄ lera coargui intelligūt, q; eorū dē virtus mirū immodum ipsis formidiosa est, & ideo solis sibi similes diligūt unde illud, sub malo prim. ipe boni Ciues esse non possunt. T H. Regnantibus, impijs uincit populorū, in prouerbis. P H. Scite igitur huiusmodi gubernatio ubiq; detestatur, & tanquā pestē fugiendam exclamat Diuinus Pla. his uerbis quippe (inquit) extrema omnia subeunda sunt, priusquā sub ea gubernatioh. uiuere, quae peiores solet homines facere. H Y S. Heu, heu, quā omnis nunc disoluta est disciplina, Pudor fatuitas dicitur, Modestia rusticitas, frugalitas hipocorisis, Apuleius Platonice philosphans uolatē professionis apud Proconsulē accusatus prodatur, quōd speculum domi habebat, capillo in sordidato incederet dentifritium cum versiculis dono amico dedisset, ac Clerus nunc noster, a quo ceteri discunt licentiose uiuere, q; ambitiose delicate, lasciuiter, impudenter, uictis

Q V A R. E T Q V I N T V S 48

et, dō ni amatoris speculis, concubinis, proli paris tantis c. ma non modo ca. amistrata, uerum etiam vnguentata, mollicius nequitiosus uestibus, aut resupinus sica terribilis incedit, non est qui Paulum admoneat.

✽ M A R I I S A L A M O N I I ✽
R O M A N I, A D V O C A T I,
C O N S I S T O R I A N I,
D E P R I N C I P A T V,
L I B E R V.

P H Y L O S O P H V S.

Am nedū o. u. in cernitis, sed etiā manibus, ac pedibus uestris palpatis, Principem, & p'urib. & arctioribus ligari legitus, quā quiniū alius, & errare illos, qui simpliciter soluū dicunt. I V R. Satis mihi isthęc tua quadrant dicta hinc statim magis iure, quā necessitatis, cōuenire dicimus tātē maiestati suas seruare leges, nō aut oportere. P H. perpendē, quā loqueris. I V R. Satis pensum. explicatūq; est & mihi, et reliquis Iuri spero. quod loquor; P H. Cane absurdū, I V R. quomodo absurdū. P H. absurdissimū me hercle est, est mare aliud decere. aliud principem oportere. I V R. Cur non. P H. quoniam hoc pacto plus apud principē necessitas, quā honestas ualeret, quod ē dubio ꝑ roci ipsa absurditate absi. rdius. I V R. plane q̄cqd licet nō cōtinuo honestū esse legimus, pariterq; nō q̄cqd hone

stū est, mox facere oportet. P H. Plebeie virtutes est ista distinctio. et sapienti ab honesto turpe est discedere, principii turpissimum, & ut plebeium, sic falsum est, quod non omne honestum facere oporteat, si vitium fugiendum est, honestas omnino est appetenda, & quicquid honestum non est, vitio mancipatur, vnde fit, qui honestum respicit, vitium amplectetur, neque ualere illam argumentationem, si non omne, quod licet, honestum est, pariter non omne honestum facere oportere, quoniam, nihil vere honestum est, quod facere non oporteat, non omne, quod licet, honestum est, is sermo indicat, aliquid fore licitum, quod honestum non sit, & honesti tum ratio preualeat, esto liceat transgredi leges. Si id idem honestum non fuerit, Princeps facere non debet, T H. Hinc Apostolus omnia licent (ait) non omnia expediunt. I V R. Quomodo honestum non est, si licet & P H. Licitum, & honestum inter se differunt, quod illud legis respicit sanctionem, honestum, uero quod nature conuenit. I V R. Nunquid lex minus honesta sancit & P H. Minime quod si sanciret, ab omni ui, & dignitate legis decideret, tum labes sunt (inquit Cicero) non leges. T H. Et Aur. Augusti. ait. Iura non sunt putanda iniqua, uel hominum constituta. P H. Animaduerte lege licere: plus rursus accipitur, quod aut quid iubet lex, aut permittit, aut non inhibet. Nam quæ iubet, aut permittit semper honesta sint est necesse, quæ honesta non sunt, neque permittit, neque iubere lex potest. Tertius genus liciti creditur

tur quicquid lege non est inhibitum, quod siquid honestum non sit facere, est impermissum, non quia lege inhibitum, sed honestati contrarium est, esto lege civili solutus, quis sit, non propterea lege honestatis, quæ ualidior est, solutus, intelligitur, & quod lex civilis relaxat, lex honestatis plerumque moderatur, vel inhibet, accedit alia non minus elegans ratio. I V R I S: quænam & P H Y. Princeps Dei locum tenet. T H. Propter me reges regnant scriptum est. & Saluator noster ad Pilatum potestatem in me haberes nullam, nisi datum esset tibi desuper, hic Apostolus, omnis potestas a Deo est, ministri enim Dei sunt in bonum. P H Y L. Sapientes nostri docent, Nihil in Deo indecens esse posse. T E O. Id idem, & nos probamus. I V R I S. quid tum & P H Y L O. Hinc efficitur, indeorum sicut in Deo esse non potest, sic in principe, qui uices eius gerit in terris, esse non debet. T H E O. Heroica sane uirtute præcellere ceteros oportet eum, qui semetipsum uitæ exemplar exhibiturus est. I V R I S P E R. succurrunt iam mihi Iulij Pauli Iuriconsulti, & Diui Alexandri uerba, quæ simul iuncta probant manifeste, quod non decet, fieri non posse. P H Y L O. recita, si memoria tenes. I V R I S P. Teneo, ausculta Pauli hæc uerba, ex imperfecto testamento legata, & si dei commissæ Imperatorem capere uerecundum est, Alexandri, autem uerba sunt hæc, ex imperfecto testamento, nec Imperatorem hereditatem uindicare posse, sepe

constitutum est, ecce quod Paulus uerecundum respondit, Diuus Alexander, fieri non posse rescripsit. Vtrobique autem elegantius Papinianus expressit his verbis: Nam quæ facta lædunt pietatem, existimationem, uerecundiam nostram, nec facere nos posse credendum est. PHYLO. Si priuatis impossibilia iure vestro existimatur quæ uerecunda sunt; multo certe plus principibus, sunt inhibita, in quos omnium conuersi sunt oculi, & in summa ut ab initio deseruimus, Tyrannidis proprium est legum transilire lineas. IVRISPER. Princeps ergo solutam potestatem, quæ uulgo suprema potentia dicitur, exercere non potest. PHYLO. Aptissime potentia, & non potestas uulgo dicitur, quod illud facti, hoc iuris est nomen, & procliuior sententia est, exercere non posse quatenus princeps est sine iusta, causa, nisi Tyrannus haberi malit. IVRISPE. Delirant ergo doctores nostri dicentes de summa potentia nihil excipi. PHYLO. Non delirant, quoniam Tyrannidi nihil nefarium, nihil illicitum est. IVRIS. De uero principe loquuntur. PHYLO. Vehementer errant, propter hoc enim princeps suscipitur, ut legum sit custos, non autem uiolator. IVR. Papa ista ratione derogare neque scripto, neque moribus recepto uiri possit, quod Canonistæ dispensare dicunt. PHYLO. Vestra est hæc messis uiri sapientissimi. IVR. Nostra profecto est, tu sanctorum

Antistes quid censes? THEOL. Censeo, ut præ cæteris Papæ admirabilior est potestas. Sic ipse circum spectior esse debet. sane uiuens uirtutis simulacrum, & esse, & uideri conuenit, in edito sublimatur, ut conspicuus sua luce luceat omnibus, eoque minus sibi licere intelligat, quod nullum eius factum, dictum, ac cogitatum latere potest, non unum sed mille Argos habet suarum actionum obseruatores, atque præcones, quique, ut sanctissimi Gregorij in Iob uerbis utar, hominibus non præesse, sed prodesse letari debet, quique non quæ sua sunt querat, sed quæ Christi curet, atque conficiat, quod est, non opes, non regna, non honores, sed solam animarum salutem, hæcque causa dispensationis sit negandæ, vel concedendæ. IVRISPE. Panormitanus dispensationem, non dispensationem uocat, quæ sine iusta causa indulgetur, obseruate obsecro Vlpiani ad hanc rem uerba. In rebus (inquit) nouis constituendis euidentis uilitas esse debet, ut recedatur ab eo iure quod diu æquum fuit uisum. PHYLO. Vlpiani sunt uerba isthæc? IVR. Ipsismet. PHYLO: quo loci. IVRISPE. In libris Digestorum de Constitutionibus principum. PHYLOSO. Ergo de constituendis a principe loquitur? IVR. Proculdubio. PH. Et illa uerba, euidentis uilitas, num de publica. an ipsiusmet principis intelligitis? IVR. Publica, s. populi. PH. Item euidentis nunquid uera, et omnibus manifesta,

an verbis adumbrata ut illa pro annonarijs ripe. IVR.
 Ut omnibus liquido palam pateat. THEO. quid
 tu vir sapientissime, censeas a te intelligere desideramus.
 PHYL. De summo Pont. vestra est discussio ut Paulo ante dixi, de quo uerere uide semper, ac re
 uerenter loquor conuenire tamen uidemini omnino quibusdam rationis retinaculis cohiberi, de reliquis principibus
 intrepide sentio sine iustiori causa de uia cedere non ualere. IVRISPERI. quid si excessisset
 PHYLOSO. Tyrannus agit. THE. Et Papa quantum a nemine propter hoc iudicari queat, diuinum
 tamen iudicium non subterfugiet. IVRISPER. Ut quid igitur talis libera, & soluta potestas uento se
 me Deus isto modo magis ambitionis uideatur postquam uere semper, & ubique libera non est. PHYLOS.
 Atqui perutilis, ac necessaria est. Cuius usus. & non abusus probatur, nec aliunde pendet, quam principatus ipse, qui ad populorum commoda insitutus. constat,
 huius rei causa ea proditur, ut non imaginari ita ne scriptis legibus omnes casus comprehendere possunt, & pro
 pterea Aristot. & alij rerum. scriptores, magistratus quosdam in Ciuitate creandos mouent cum summo Imperio,
 quippe Rep. interpretatione, uel noua sanctione his, que accidunt, suppleant, ac statuunt, derogat itaque uetus legibus solus princeps supplet, uariat, ex
 natura rerum, morum, temporum, ac casuum uicissitudine, ubicumque euidens utilitas postulat. IVRISP.

Diuus Iustinianus in oratione de ueteri iure ad Senatam sic concionatus est. Ideo Imperialem furiam rebus humanis Deus preposuit, ut possit omnia, que nouiter contingunt, & emendare, & componere, & modis, & regulis competentibus tradere.

AMARI SALAMONII
 ROMANI ADVOC.
 CONSISTORIANI,
 DE PRINCI
 PATV,
 LIBER SEXTVS.
 PHYLOSOPHVS

Bunde ni fallor discussa sunt omnia, quantum ratiocinando assequi petimus. IVR. Ita mihi persuadeo. PHYLO. Solum superere de spectamus, nunquid Princeps Romanus uere solutus, unquam fuerit, & an in dominum suscipius, ut uulgo creditur, que ad hystoriam pertinere dicebamus. Igitur si placet Hystoricus nostrum compellamus, non enim inconuenit hęc, que disputamus hystoriarum commemoratione illustrari. THE. Ope

repretium est. PHYL. Tuum nunc est vir diligentissime inuita, ac causas principatum differere. HYST. Exterarum omnium gentium, an nostratum est solum? Exordiar (si vultis, a primis regibus per singulas nationes, ac temporum uices decurrens. PH. Longa nimis isthæc, atq; impertinens recitatio, postquam de Romano. inter nos principe agitur. I VR. Locupletissimus huiusce rei auctor apud nos. Pomponius est in origine iuris, iccirco aliunde petere superuacuum foret, si placet eius uerba in medium adducam. PH Y. Haud hercle maioribus auctoribus hæc res discerni potest, quam hisdem, quibus cum omnis de principe contentio est. I VRISPE. quemadmodum ad senatum, deinde ad principem delata res, fuerit Pomponius his uerbis explicat. Quia difficile plebs conuenire cepit, populus certe multo difficilior, in tanta hominum turba necessitas ipsa curam reip, ad senatum deduxit. Ita cepit senatus se interponere, et quicquid senatus, constituisset, obseruabatur, idq; ius appellabatur S. C. nouissime sicut ad pauciores viros iuris constituendi via transiisse ipsis rebus distantibus videbatur, per partes euenit. Ut necesse esset reip, per unum consili nam senatus, non omnes prouincias probe gerere poterat. Igitur constituto principe datum est ei proprium ius, ut quod constituisset, ratum esset, HYSTO. Ecce apertissimo tui Pomponij testimonio, quod non in dominum, neq; ip-

sua principis gratia. i. propter ipsum principem sed propter rem. quam optime administrandam principatus, constitutus fuit, difficilis numerosi populi coitio rem ad pauciores. i. seniores detulit, eademq; difficultas sæpius cogendi senatum Imperio iam propagato negocijs undiq; confluentibus, principatum inuenit, bene gerendq; ergo reip, primum gratia senatus, id est optimatum gubernatio suscepta est, commodioris postea administrationis additus unius hominis principatus, per unum consili reip, ait, non autem dominari. Sic etiam Consilij, quod reip, bene consulerent, sunt applicati. PH. Item ait, constituto principe datum est ei proprium ius, ut quod constituisset, ratum esset, considerastis his uerbis, prius creatum principem, deinde potestatem iuris constituen di datam: et sic nisi data fuisset iure principatus, minime competisset, ut Paulo ante dicebam, additumq; quod ratum esset, quasi non satis sit, potestatem constituendi leges fieri, nisi specialiter cæueatur. ratum futurum. I VR. Indicat ididē vlpiani uerba dicentis Augusta licet legibus soluta non sit, Princeps tamen eadem illi priuilegia tribuit, quæ ipse habet, Ergo non iure principatus sed priuilegij, Diuus Alexander rescripsit. Nihil tamen propriū Imperij esse, quam legibus uiuere. Ergo Imperij impropriū esse suo arbitrio uiuere. HYS. Anima aduertis lin. qd sibi uelint eiusdem Pomponij uerba: illa. Nam senatus non omnes prouincias probe gerere poterat, igit constituto principe, etc. I VR. non utiq; quauis uerborum sensus minime sit ambiguus, aueo

igitur, quid sentias, discere. HYS. Resse dicis, in aper-
to sensus esse, quod princeps senatui iunctus ad pro-
uinciales res potius, quam urbicas, aut Italicas adminis-
trandas, & prouinciarum non omnium, sed limitari-
um. I V R. quid audio, Diuus Antoninus apud nos se
mundi dominum iactat, & portuiculae tu ministrum fa-
cis. H Y S T. Mundi, non vrbs dixit & I V R. Aut
iocaris, aut ineptis, quasi vrbs extra orbem sit, quod
eius amplexu minime contineatur. H Y S. Comple-
ctitur orbis ambitu non autem Antonini uerbis, qui pro
populo Romano loquebatur, creditumq; sibi Imperium
in orbem exercebat, pro vrbe quidem orbis dominus cus-
ra & sollicitudine, nec alia mores populi Romani fuit,
ut testimonio Pöponij tui iam iam cognouimus. Vox do-
mini in vrbe semper infelissima. Nam ueluti pater
non est sine filio, ita dominus non est sine seruo, si Prin-
ceps vrbs dominus proculdubio Popul. Romanus Prin-
cipis sui esset seruus. THE. Sanctissimus Gregorius
in Epistolis scribit, differre R. Principem a ceteris, quod
suis princeps est populi liberi. I V R. Constantinus
ergo inutiliter urbem cum Italia & occidenti Beatissimo
Siluestro dono dedisset. H Y S T. Vtrum donauerit,
quauis haud certis conslet auctoribus uariæ fortunæ ui-
sa est inquisitio, Laurentius Valla sine controuersia uir
doctissimus quod Constantinianam negauerit donatio-
nem, parum absuit, quin inter hereticos relatus fuerit,
syriam uero Ercan post eum qui fortissime contra ean-

dem donationem scripsit, neq; unquam retractauit Fi-
um II. inter P. Max. omnium consensu approbatus,
uidemus, nos lateat, quæ fors futura sit nobis, taceamus,
ergo ne in aliquod discrimen incidamus. I V R.
Ediscere audacter, Ecclesia Romana. gaudet ueritate,
fabulosos adnotationibus inimica. H Y S T O. Missi
ihæc obsecro, faciamus, ut a nostra disputatione aliena
uerum quid Diuus Hieronimus de Flauio Constantino,
qui primus Romanorum patris Maximi. cognomine ho-
nestatus est, Cronicis. Eusebianis adiecerit admirari me
cogit, Constantinus, inquit extremo uite suæ tempore
ab Eusebio Nicomediæ. Episcopo baptizatus in Arria-
num dogma declinans, & quoniam bellum pararet in Per-
sas in Aciroñ. uilla publica iuxta Nicomediam meritur
anno ætatis suæ L X V I. Hæc sanctissimi Hier. nmi
parum conuenire uidentur cum scriptis Paleæ, Constan-
tini filij Constantinus, Constant. & Constantius ex
Cæsaribus Augusti applicati sunt, Imperiam inter se
partiti Constantino obuenerunt partes Gallie, Hispanie,
Alpes, Gotie, Britannie, Orcades, Hybernia,
Tybe, Constanti Italia, Affrica cum insulis, i Iliricum,
Macedonia, Acaia, Peloponensius, Græcia. Constan-
tino Oriens, & Thracia Cuius caput Constantino polis.
Si Italia cum uniuerso Occidenti Ecclesie facta erat,
quomodo inter se Constantini liberi iure hereditario di-
uiserunt Constantinus, illa quidem donatio pius, eius,
uero liberi impiissimi, & quot post eum principes extis

terunt, & in primis vester religiosissimus Iustinianus legifer xiii. a Constantino, quod illius donationis temeratores sese prebuerunt, Cuncti sanè Romæ, & Italia, atq; per vniuersum occidentem imperiosissime regnauerunt, Hispanias non ante amisimus, quàm sub Heraclio xviii. a Constantino Imperator eripientibus Gothis Anno salutis D. C. XXXV. sedente Severino Pont. Maximo, quid tam uetera multas adhuc Italiæ Ciuitates parere Cæsari uideamus, & amissas multas, verum dic Iurisconsultissime, ualent in aite nos populos leges? I V R. quid rogas? H Y S. Hoc ipsum rogo responde. I V R. Stultissimi est hoc querere. H Y S. responde obsecro, & grauissimi, ac sapientissimi forte efficiam: I V R. Cedo, non magis me hercle ualent, quàm seruorum in dominos, quid tum. H Y S. ista ratione inanes, et stulti apparent omnes sudores tui, vigiliæ, et lucubrations, quas in Iustinianas impendis leges, & late appareant ab eo. & alijs post Constantinum qui nullum ius testre Paleæ, in vrbe, Italia, ac occidentibus populis obtinebat. I V R. Nimis me Deus uigent ista, quæ loqueris; explorati iuris est, Ditionis Ecclesiasticæ populos solo Pontificio ligari iure Iurisdictionis, quippe iustitium nimis numium ubiq; et semper est, nihilominus perge, quod cæperas de limitari Cæsarium Imperio recenses. H Y S. Afferantur Geographicæ Strabonis Capadocis libri. I V R. Ecce. H Y S. Voue, et quære vltimum librum, I V R. Ecce. xvij. est continens descriptionem Libyæ, et eas

rum regionū, quæ circa Nyliū sunt, Romanis remota sacra loca. H Y S. reuolue, in calce libri scripta quæro, lege hæs versiculos. I V R. tuū est, qui ista Auctore superbis. H Y S. parebo, tu singula perpende uerba. Cæsar Augustus, quū patria eis totius Imperij patrociniū permiserit, & pacis, & belli, quàm diu vixerit, potestatem haberet, totū Imperiū bifariū diuisit. Nam partē sibi a seciuit, partem populo dedit, ac sibi quidē quæcūq; presidio militū indiget, ea est regio barbara, & gentibus, nondum subactis finitima, sterilis sanè, & cultu difficilis, ut propter ceterarum rerum inopiam, et copiam munitionum iugum detraxisset, populo reliquam concessit, quæ pacata est, & facile sine armis retineretur, vtramq; portionem in prouincias diuisit, quarum alię Cæsaris, alię populi dicuntur, in suas præfecturas Cæsar ipse administratores mittit, & alio tempore aliter partitur, regiones, & vt res postuiat, ita versatur, in populi prouincias populus Imperatores vel Cons. mittit, sed hæ quoq; in diuisiones alias deducuntur, pro ut vsus postulauerit, in initio tamen duas Consulares fecit Lybiam. s. quæ Romanis parat, ea duntaxat excepta, quæ prius, sub Iuba fuit, nunc uero sub Ptholomeo est, illius filio, & Asiam cis Alm, & montem Taurum Galatis exceptis, & gentibus quæ sub Amynthæ fuerunt, præterea etiam Bythiniam, & Propontidem, præteruras uero decem in Europa quidem, & adiacentibus insulis, ea scilicet, quæ Vltior Hyberia circa Betum flumen est, & Attacen, & ex Celtica Narbonensem, Tertiam

Sardiniam cum Cyrno, quartam Sycliam, quintam Ilyriam partem, quæ ad Epyrum vergit, sextam Macedoniam, septimam Achiam vsq; in Thessaliam, & Etholiam, & Acharnaniam, & nonnullas Epyri gentes, quæ Macedoniæ sunt conterminæ, octauam, Creten cum Cyrenaica, nonam Cyprum, decimam Bybiniam, cum Propontide, & quibusdam Ponti partibus, Cæteras Cæsar prouincias habet, in quarum alias procuratores mittit consulares viros, in alias homines ex equestri ordine, Reges vero, & principes, & Decharchæ eius portionis sunt, ac semper fuere, iam perspicitis quomodo Imperij Romani patrociniū, quo ad uiueret, suscepit Augustus, nec omnes prouincias gessisse, sed illas solum, quæ hostibus, suntq; quæq; sine militum præsidio defendi nequibant, quæ uero pacate regi sine armis poterant ab ipso Populo Romano administrabantur. IVRI. Perspicio sane, & persuasum difficilia mihi forent ista nisi cum Pomponij nostri scriptis conuenerent quæ ad gerendas, quas Senatus gerere non poterat, prouincias, principem constitutum traditur. HIST. Non ergo in dominos, sed defensores Augustos sibi fecit Populus Romanus semperq; Imperium Populi Romani mansit, non Cæsarum, Credo uos aliquando uidisse Diui Seueri triumphalem arcum marmoreum, qui adhuc integer extat in radicibus, Capitoli in ea parte, quæ pallatium spectat, ubi post titulos, et glorioferes gestas scriptum legitur. OB IMPER

REVM POPVLI ROMANI PROPAGATVM. Si Imperium Seueri extitisset, Populi Romani scriptum non esset. PH. Dic age, iuris Antistes siquid habes amplius pro Rom. principe. IVR. Habeo adhuc quædam Vlpiani uerba. PHY. recita si placet. IVR. Hæc sunt. Quod principi placuit, legis habet uigorem; utpote lege regia, quæ de eius Imperio lata est ad. l. i. ff. de const. Prin. populus ei, & in eum omne Imperium suum, & potestatem concessit. PHY. Non dicit legibus solum, excutiamus omne Imperium suum nonne accipitis suipsius populi? IVR. Utiq;. PHY. Et in seipsum uel in alios. IVR. Profecto. PHY. Potuit in principem plus iuris contulisse, quam ipse in semetipsum haberet populus? IVR. Minime. PHY. Vbi nam hominum quispiam est, qui suipsius sit dominus, ac seruus? IVR. Nullibi. PHY. si neq; homo, neq; populus suipsius est dominus, ac seruus, pari ratione, nec in seipsum quis habet imperium. IVRI. Proculdubio. PH. Ergo aliud imperium in principem, quam dominium transfulisse necesse est. IVR. Videtur. PH. Non dominus propterea princeps, sed minister potius, natura contraria sunt dominatio, & principatus hinc in panagyrico secundus de Traiano dixit, sedemq; optinet principis, ne sit domino locus, & de Diuo Nerua idem; Non enim seruulis tuis dominum, sed principem Ciuibus daturum. IVR. quid

amplius dicam, nescio. PHY L. Præterea, quod principi placuit legis habet vigorem Vlpianus ait, quia lege regia populus omne suum imperium transfudit, dic amice, placere verbum in bonam vel in malam partem capitis. I V R I. Apertius differe. P H Y. Vtrum licentiosum an non licentiosum placitum dicitis, I V R. Placere verbum receptum est boni viri arbitrio, sed in principe latius vsurpatur. P H Y L O. Ergo principis placitum. mali viri placitum intelligitis. I V R. Caullaris. P H Y. Vera loquor, inter bonum, & non bonum virum non est medium, vel luti inter virtutem, & vitium, aut ergo populus imperium transfudit in principem ut malum virum, & absurdissimum rem dicitis, aut ut placitis boni viri vteretur, & consequens est, uti boni viri non est legem transgredi sine iusta causa, sic a principe publicæ utilitatis causa imperium collatum boni viri placito exercendum, & eo modo quo in seipsum ipsemet populus vteretur, exerceretq;. Postremo in quem sensum accipitis illa verba omne imperium, ac potestatem, an ita quod populus nihil sibi reliqui fecerit? an quod parem cum populo potestatem legibus ferendis princeps exerceret. I V R. Procliuor sententia est, quod nihil sibi reliqui fecerit populus siquidem parem potestatem retinisset nullum imperium super populum obtinisset princeps. P H Y L. in questionem reuocas, quod exacte inter nos discussum constituit si tibi non excidit,

vnuersum simul populum suo principe potiores in singulos vero Ciuēs ditionem habere ratio non consentit Regem populorum sponte se imperio abdicasse, scio inter uos non ambigi senatum ius facere potuisse. quod. S. C. Dicebatur. I V R. Et crimine capitali damnatos restituere, & plebs plebiscita, & suas populus vnuersus leges, imperitantibus adhuc principibus, quarum multæ inter manus uersantur, & religiosissimeq; obseruantur. H Y S T O. Q. Septimius Tertullianus, meminit, Tiberium Augustum retulisse ad senatum, & cum prærogatiua suffragij sui censuisse, ut pro Deo Christus coleretur, senatum vero non modo vetuisse, sed Christianorum accusatoribus, premia præposuisse. Nero a senatu hostis indicatus more maiorum puniendus, id est mundi hominis ceruicem inferi furcæ, & corpus virginis ad necem cædi. Consideratis ergo ex senatus, auctoritate, quanta totius populi fuerit. P H I L O. seuentis œdopol populi non sunt ista, I V R I S P. Vnum, vel alterum exemplum adduxisse nihil est, postquam a d nutum Cæsarum acta omnia non ignoramus, ueteres abrogatas leges, nouas inductas, magistratus contra maiorum mores datos, & ablatos in senatores, equitesq; passim seuitum, profcriptumq;. P H Y L O. Vis est ista, de principatu, non de Tyrannide disceptamus. T H E O L O. Vera narrat noster sapiens. I V R I S P E R I T.

conflitit; illa inter Doctores nostros sententia, quod princeps potuisset iusta causa a Populo Romano Magistratu abdicari, Et egregie. Bal. nosler in libris respon-
 sionum, Imperator, inquit, potest supremum Imperium alteri communicare, & communicando nihil a se abdicat. quia Imperij honorem, vt maiestatem non potest in alium. transſerre quin ipse remaneat superior, hæc Bal. quæ Caccialup. commendat. sit ergo Popu. Roman. communicauit principi Imperium.

Libri quinti Finis.

MARI

MARI SALAMONII
 ROMANI ADVOC.
 CONSISTORIANI,
 DE PRINCI-
 PATV.
 LIBER SEPTIMVS.
 HISTORICVS.

Tempus est, ad legem regiam redeamus, de qua sæpiſſime inter nos mentio facta est, & ne vnum quidem eiusdem legis adhuc verbum audire quui, cuius commemoratione blandiri potius, ipsis principibus, videmini, asseneratis enim ea legibus, solu vni, principem, nec quisquam uestrum est, qui legem regiam legerit, at diuerſitæ. IVR. satis est nobis locupletissimum Vlpiani testimonium. HIST. Dic consultiſſime, legem regiam vnam, vel pluros, & quando latam dicitis. IVRISPERI. Vnam, & quando primum principatus constituo proditur. HIST. Ergo ab initio lata de Imperio omnium, quotquot futuri essent. IVRI. Exploratum habemus, & hinc est, quod Iustinianus Imperator Vlpiani verba dicentis, principem solum legibus diges-

fit. in leges. HYST. quid si non vna omnibus Imperatoribus lex fuit, sed singulis principibus, haud hisdem conditionibus, renouari consuevit. IVR. Fugit hoc nos, HYST. Non mirum vt in multis sic in hac re rerum gestarum incuria vos falli, Tabula aenea, quae adhuc in Lateranensi Basilica pendet singulis principibus, ex arbitrio Po. Romani legem regiam variari consueuisse, arguit, pars est enim legis regiae de Imperio Vespasiani qui superuacua fuisset si ab initio principatus, pro omnibus in perpetuum successoribus lex lata fuisset, Cuius verba sunt haec.

FOEDVSVE cum quibus uolet facere, ita uti licuit Diuo Augusto, Tyb. Iulio Caesari Aug. Tyberioq;, Claudio; Iulio Caesari Augusto Germanico.

Vtiq; ei senatum habere relationem facere. remittere senatus consulta per relationem, discessionemq; facere liceat uti licuit Diuo Augusto, Tyberio, Iulio Caesari, Aug. Tyb. Claud. Caes. Aug. Germanico.

Vtiq; quum ex voluntate, auctoritateue, iussu mandatum eius, presentem eo senatus, habebitur, omnium rerum ius perinde habeatur seruetur, ac si e, lege senatus edictus esset habereturq;.

Vtiq; Conss. Magistratus, potestatem, Imperium, curationem Cuius petentes senatui Popu. Q. Romano commendauerit quibusue suffragationem suam dederit, promiserit, eorum Comitij quibusq; extra ordinem ratio habeatur.

Vtiq; ei fines pomerij proferre, promouere cum e; rep. censerebatur esse liceat, uti licuit Tyb. Claudio, Caesari Aug. Germanico.

Vtiq; quocumq; ex vsu reip. maiestate Diuinarum, humanarum, publicarum, priuatarumq; rerum esse censerebatur, ea agere, facere ius, potestasq; sit, ita uti Diuo Aug. Tyberioq;, Iulio Caesari Aug. Tyberioq; Claudio Aug. Germanico fuit.

Vtiq; quibus, legibus, plebisue scitis scriptum fuit, ne Diuus Augustus, Tyberiusue Iulius Caes. Aug. Tyberiusq; Claudius Caesar Aug. Germanicus tenerentur his legibus, plebiq;, scitis Impe. Caes. Aug. Vespasianus solutus sit, quocumq; ex qua lege, rogatione Diuum Aug. Tyberiumue Iulium Caesarem Aug. Tyberiumue Claudium Caes. Aug. Germanicum. facere oportuit ea omnia Impe. Caesari Vespasiano Aug. facere liceat.

Vtiq; quae ante hanc legem rogatam, acta, gesta, decreta, imperata ab Imp. Cesare Vespasiano Aug. iussu, mandatumue eius a quoq; sunt ea perinde iusta rata sint, ac si populi plebisue iussu acta essent.

SANCTIO Siquis huiusce legis ergo aduersus leges, rogationes, plebisue scita, senatusue consulta fecit, feceritue sine quod cum ex lege, rogatione, plebisue scito senatusue consulto facere oportebit, non fecerit, huius legis ergo id ei ne fraudi esto, neue quid ob eam rem populo dare debeto neue de ea re

rui, actione indicatio esto, neue quis de ea re apud
 agi finit. P H Y L. Obseruastis viri sapientissimi
 singula huiusce legis verba, nihil ex eo potuit adduci,
 quod apertius, quae de principatu paulo ante constituta
 mus, lucidaret confirmaretq; vltima tabula est legis de
 Imp. Diui Vespassiani, quod si omnes alios uti hanc ad
 nos transmississet uorax vetustas singuli proculdubio
 questionum de principatu nodi facile soluerentur.

Hec primum indicat non unam pro omnibus Impera-
 legem regiam latam, ut Historicus nosser uere asseres-
 bat, sed singulis principibus singulas necessarias suas
 se conditiones, quibus principatus a Po. Rom. deferre-
 batur continentes. Nam Diuo Vespassiano apparet pos-
 merij proferendi concessa potestas uti Germanico data,
 non autem alijs principibus, et penultimo capite dum
 ait, quaeq; ex quaq; lege, rogatione Diuum Aug. Ty-
 beriumue Iul. Cesa. Aug. Tyberiumue Claud. Cesa.
 rem Aug. Germanicum facere oportuit, ea omnia Imp.
 Cesa. Vespassiano facere liceat, latior potestas Ves-
 passiano data, quam supra nominatis Impy. quod quae-
 dam eos facere oportuit, quae Vespassianum lege facere
 non oportebat.

Item illis verbis, utiq; quibus legibus, plebisq; scitis scri-
 ptum fuit, ne Diuum Augu. Tyberiumue Iul. Cesa. Aug.
 Tyberiumue Clau. Aug. Germanicum tenerentur his legi-
 bus, plebisq; scitis, Imp. Cesa. Aug. Vespassianus so-
 litus sit, liquet, non omnibus solum legibus Vespass-

ianum, neq; qui ante eum Imp. exiterunt, rursus ex
 capite ubi ait. Vtiq; quaeq; ex usu reip. maiestate etc.
 Constat non simpliciter liberam rerum administratio-
 nem demandatam, sed eam solum quae ex usu id est vi-
 luate, et maiestate reip. esset, unde deducitur, quod
 ea, quae ex utilitate, et maiestate publica non essent,
 ius, et potestas faciendi non esset, Ex vltimo capite in
 perspicuo ponitur superior illa populi potestas, ac ma-
 ior ipso principatu, de qua me differentem irridere vis-
 debamini. quomodo ergo Vlpianus legibus solum prin-
 cipem dicit? I V R. Non dixit omnibus, certe multis
 soluti non dubitatur, ut omnium solemnium a, se obser-
 uatione Diuus Alexander, rescribendo ait, lex imperij
 solemnibus iuris Imperatorem soluit. H Y S T. Forte
 de suo Alexandro loquitur, Vlpianus Cuius protutor,
 et magnus Consiliarius fuit, potuit enim lege de suo
 Imperio ob insignes eius virtutes a Po. Rom. mereri vt
 nulla teneretur lege. P H Y. Non iniuria quoniam
 temperatis viris Deus lex est, inquit Plato. T H E.
 Aduersa se sit niri disertissimi finem (velim) imponas
 mus, tamen prius me fatigatum sentiam, quoniam sa-
 tium his sermonibus. H Y S. Cadentibus umbris velimus,
 nolimus nosser interceptur sermo, in alia differamus die.
 T H E. Nihil no abunde trutinatu uideo. I V R. et plene,
 et ingenue cedo, P H. abeamus, et interim uobiscum rumi-
 nate siquid excidit, aut no bene distu fuerit. Tumultuaria
 disputatio nostra grauiori cesura castiganda subiciatur.

LIBER

*His dictis B. P. disputationi finis impositus est. per
feci, quod promiseram, nisi uerecundius dixerim, fas-
ciebam, more illorum sapientum, qui scite arbitrati sunt
imbecillita is humanę fore non perficere, scio tamen non
defuturos, qui studio obreftationis aliena infestantur,
indulgeant sane (ut lubet, suo ipsorum genio, satis est
Mario, a te non reijci, ni tutelamq; suscepi, qui ex bo-
no, & quo singula perpendis; Vale
fœlicissime diutissime.*



FINIS.

✠ ROMÆ APVD D. HIERO. ✠

NIMAM DE CARTVLARIIS

sumptibus D. Michaelis Tramezini Mercatoris,

& Venetiarum Ciuis Anno Domini .

M. D. XLIII.

Mense Iunij.

